

Monica Lund

De frivillige og de fattige

Frivillige organisasjoners hjelpetiltak overfor fattige

Monica Lund

De frivillige og de fattige
Frivillige organisasjoners hjelpetiltak
overfor fattige

© Fafo 2004

ISBN 82-7422-538-4

ISSN 0801-6143

Omslagsfoto: © Paal Audestad / Samfoto

Omslag: Informasjonsavdelingen, Fafo

Trykk: Allkopi AS

Innhold

Forord	5
Sammendrag	7
1 Innledning	11
1.1 Problemstillinger	11
1.2 Datakilder	12
1.3 Datamaterialet	14
1.4 Gangen i rapporten	17
2 Hva slags hjelp ytes av de frivillige?	19
2.1 Ulike former for hjelp til livsopphold	19
2.2 Økonomisk bistand	24
2.3 Oppsummering	28
3 Hvem er mottakerne av hjelpen?	29
3.1 Antall brukere	29
3.2 Brukernes økonomiske situasjon	32
3.3 Brukernes problemsituasjon	35
3.4 Brukernes familiesituasjon	37
3.5 Brukere med etnisk minoritetsbakgrunn	40
3.6 Oppsummering	42
4 Kort om organisasjonene og hjelpetilbudet	42
4.1 Driften av det frivillige hjelpetilbudet	42
4.2 Hvordan finansieres tilbudet?	45
4.3 Er virksomhetenes finansieringssituasjon uendret fra 2004?	46
4.4 De frivillige – betingelsesløse hjelpere?	46
4.5 Alltid tilgjengelige?	47
4.6 Oppsummering	48

5	Konkluderende betraktninger.....	49
5.1	Få forskjeller mellom byene og få endringer fra 2004.....	49
5.2	Liten nedgang i hjelpetilfeller og brukere	50
5.3	Metodiske utfordringer.....	51
5.4	Veien videre – forskningsbehov.....	52
	Litteratur	53
	Medieoppslag.....	53
	URL	53
	Vedlegg	55

Forord

Dette prosjektet er en oppfølging av en kartleggingsundersøkelse av de frivillige organisasjoners innsats overfor fattige, som Fami gjennomførte på oppdrag fra Sosial- og helsedirektoratet i 2004. Rapporten «Når nøden er størst» (Gautun m.fl. 2005) belyste de frivillige organisasjonenes tilbud om økonomisk og materiell hjelp til livsopphold, så vel som deres innsats på det sosiale området. Kartleggingen omfattet 15 virksomheter i de fire største byene i Norge; Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger. Ved hjelp av det samme standardiserte rapporteringsskjemaet har vi gjennomført en ny registrering av innsatsen til et utvalg frivillige organisasjoner på dette feltet i oktober og desember 2005. I denne oppfølgingsundersøkelsen har vi inkludert flere frivillige organisasjoner fra andre norske byer. Dette er gjort for å kunne si noe om hvorvidt hjelpeinnsatsen og mottakerne for de ulike hjelpetiltakene er vesensforskjellig i de største og de mindre byene. Vi sendte derfor registreringsskjemaet til relevante organisasjoner i Tromsø, Drammen, Kristiansand og Tønsberg. I tillegg registrerte vi hjelpeaktiviteten i Vardø i desember måned. Vi anså Vardø som interessant fordi arbeidsledigheten for tiden er svært høy, noe som kan innebære en rekke andre sosiale problemer for befolkningen. Vi vil rette en stor takk til alle de virksomhetene som har brukt tid på å fylle ut registreringsskjemaer i en ellers hektisk hverdag. Rapporten er ført i pennen av forsker Monica Lund. Prosjektleder og kvalitetssikrer har vært Tone Fløtten, forskningssjef ved Fafo og prosjektleder for Fami. Prosjektet har vært finansiert av Sosial- og helsedirektoratet. Vi vil takke Olaf Tvede derfra for gjennomlesing og kommentering av manus i prosjektets siste fase.

Oslo, juni 2006

Monica Lund

Tone Fløtten

Sammendrag

I denne rapporten presenteres resultater fra en oppfølging av en undersøkelse av frivillige organisasjoners hjelp til fattige gjennomført av Fami i 2004. På samme måte som i 2004-undersøkelsen kartlegges det tilbudet de frivillige organisasjonene tilbyr overfor fattige og trengende i Norge. Vi kartlegger hva slags hjelp som ytes av de frivillige organisasjonene i form av naturalytelser og økonomisk bistand. Videre ser vi på hvem som er mottakerne av den hjelpen som gis. Søkelyset rettes også mot kjennetegn ved organisasjonene som tilbyr hjelp, blant annet med hensyn til omfang, finansiering av tilbudet og tilgjengelighet. Undersøkelsen omfatter virksomheter i de fire største byene som inngikk i undersøkelsen fra 2004. I tillegg inngår virksomheter fra Tønsberg, Drammen, Vardø, Tromsø og Kristiansand i denne kartleggingen. Funnene fra 2005 sammenlignes systematisk med funn fra 2004 for å undersøke eventuelle endringer over tid hva gjelder hjelpens innhold, omfang og brukergrupper. Vi sammenligner dessuten de fire største byene med de noe mindre byene, og undersøker om hjelpevirksomheten er vesensforskjellig i de ulike bykategoriene. Kartleggingen er gjort ved hjelp av det samme standardiserte registreringsskjemaet som ble benyttet i 2004-undersøkelsen.

Hjelp som tilbys

- I de aller fleste tilfellene dreier hjelpevirksomheten seg om utdeling av mat. Organisasjonene deler også ut hjelp i form av materielle ting som klær og sko. Hjelpen består i liten grad av økonomisk støtte til enkeltpersoner.
- Hjelpeomfanget er større i desember måned enn i oktober. Dette henger naturlig nok sammen med at desember er julemåneden hvor de fleste får økte utgifter til mat, julepresanger, klær og lignende.
- Det er ingen betydelige forskjeller i type hjelp som gis, eller forholdet mellom ulike typer hjelp, i de fire største byene og de «nye» byene som er inkludert i 2005-undersøkelsen.

- Når det gjelder type hjelp som gis, er bildet uendret fra 2004. Når vi ser på antall hjelpetilfeller, finner vi noe overraskende en liten nedgang fra 2004 til 2005, både når det gjelder naturalytelser og økonomisk hjelp.

Mottakerne av tilbudet

- I både 2004 og 2005 er antall personer som mottar hjelp fra de frivillige gjennomgående høyere i desember enn i oktober. Dette gjelder uavhengig av hvilken by det er snakk om.
- Den typiske brukeren av organisasjonenes hjelpetilbud er en enslig, etnisk norsk, mannlig sosialhjelpsmottaker med rusproblemer, gjerne i kombinasjon med psykiske problemer. Bildet er nokså likt i 2004 og 2005.
- Virksomhetene sett under ett registrerer en liten nedgang i antall brukere fra 2004 til 2005.
- Andelen brukere med rusproblemer er noe lavere, og andelen brukere med barn noe høyere, i de mindre byene enn i de større. Vi ser også en tendens til en vridning av brukernes sammensetning fra oktober til desember måned. I desember øker andelen brukere med barn noe, og andelen brukere med rusproblemer synker tilsvarende. Vi finner dessuten at andelen brukere med barn har økt noe fra 2004 til 2005.
- Det rapporterte antall brukere med etnisk minoritetsbakgrunn har økt betydelig fra 2004 til 2005 i de fire største byene. Økningen er særlig stor i Oslo.

De frivillige organisasjonene

- De 25 virksomhetene som inngår i denne undersøkelsen varierer en god del i størrelse og omfang. Mens én virksomhet har 25 personer på lønnslisten fordelt på ti stillinger, har en annen virksomhet kun én person ansatt i en halv stilling.
- Tallene fra både 2004 og 2005 viser at innsatsen fra de frivillige økte i omfang, målt i antall frivillige ulønnede medarbeidere fra oktober til desember måned.

Tallene fra 2005-undersøkelsen viser at det blir stadig flere frivillige tilknyttet virksomhetene, men det totale antall timer de frivillige arbeider, øker ikke.

- Den frivillige innsatsen ligger tett opptil det antall årsverk som de lønnede medarbeiderne la ned i både oktober og desember i 2004 og 2005. Den frivillige innsatsen er altså om lag like stor som den lønnede innsatsen.
- De fleste virksomhetene dekker det meste eller alle utgiftene knyttet til hjelpen de gir av sine egne, ikke-offentlige inntekter.
- Til tross for at de frivillige har færre rigide og formelle regelverk å forholde seg til når de skal avgjøre hvem som skal få hjelp og i hvilken grad hjelp skal gis, er det likevel ikke helt tilfeldig hvem som får hva og hvor mye. Det ligger en del skjønnsmessige begrensninger på den hjelpen som gis. Vanligvis gis for eksempel økonomisk hjelp maks én gang i måneden. Det overordnede bildet er imidlertid at det er knyttet relativt få betingelser til den hjelpen som gis.
- Når virksomhetene holder stengt, finnes det i de fleste tilfeller alternative steder hvor de som har behov for det kan gå for å få hjelp. Det er lite som tyder på at personer som trenger hjelp blir gående helt uten tilbud i ferier og helligdager.

Det bør nevnes at det er knyttet en viss grad av usikkerhet til datagrunnlaget denne rapporten bygger på. Flere av virksomhetene har blitt bedt om å registrere opplysninger som de vanligvis ikke registrerer i sitt daglige arbeid. Tallene de har oppgitt er dermed gjerne i større grad tuftet på magefølelse enn eksakte beregninger. Noen av virksomhetene deltar dessuten i undersøkelsen for første gang, og har således ingen erfaring i å registrere opplysninger på den måten vi ber dem om her. For dem som deltar for andre gang kan det også være at de registrerer tallene på en annen og «riktigere» måte denne gangen enn forrige gang, og at tallene av den grunn ikke er direkte sammenlignbare. Vi har i tillegg sett at ulike personer kan forstå enkelte av spørsmålene våre noe ulikt. Dersom det er forskjellige personer som fyller ut skjemaet på ulike tidspunkt, kan dette også utgjøre en feilkilde, og gir ikke direkte sammenlignbare opplysninger. Kort sagt har dataene fremkommet ved hjelp av et registreringssystem som er under oppbygging og under utbedring, noe som tilsier at tallene må leses med noe varsomhet.

1 Innledning

I 2004 gjennomførte Fami en undersøkelse av de frivilliges innsats overfor de fattige i Norge. Undersøkelsen ble gjennomført på oppdrag fra Sosial- og helsedirektoratet. I rapporten «Nøden er størst» presenterte Fami funnene fra undersøkelsen (Gautun m.fl. 2005). For første gang ble den frivillige innsatsen i det sosiale arbeidet generelt, og fattigdomsbekjempelsen spesielt, systematisk dokumentert. Søkelyset var rettet mot sentrale frivillige organisasjoner i Norges fire største byer, Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger. I denne oppfølgingsundersøkelsen har vi utvidet horisonten. I tillegg til de fire største byene har vi inkludert Tønsberg, Kristiansand, Drammen, Vardø og Tromsø, og sett på et utvalg av de frivillige organisasjonene i disse byene.

De frivillige organisasjonene får en stadig viktigere rolle som meningsytrere i den offentlige debatten, og er således viktige aktører i fattigdomsbekjempelsen i Norge. De inviteres for eksempel jevnlig til å komme med høringsuttalelser av både storting og regjering. Dette gjør det i seg selv interessant å følge de frivillige organisasjonenes innsats over tid. I tillegg er alle medieoppslagene det siste året om at antallet personer som søker til de frivillige organisasjonene har økt, en annen viktig grunn til å følge opp undersøkelsen fra 2004.¹

1.1 Problemstillinger

I denne undersøkelsen har vi vært opptatt av å kartlegge hva slags type hjelp til livsopphold som ytes av de frivillige organisasjonene i Norge, og i hvilket omfang slik hjelp gis. Vi ser på ulike former for naturalytelser og økonomisk bistand. Videre ser vi nærmere på brukerne av de frivillige organisasjonenes hjelpetilbud. Hva slags sosiale, familiære, psykiske, rusrelaterte, økonomiske eller andre typer problemer har brukerne? Mottar de fleste en eller annen form for trygdeytelse i tillegg til den hjelpen de får fra de frivillige? Vi sammenligner hjelpen som gis i de fire største by-

¹ Dette ble blant annet slått opp av Klassekampen 21.12.05 og NRK 22.12.05. Disse og flere mediekutklipp er tilgjengelig på www.fami.no.

ene med de «nye» byene som er inkludert i denne undersøkelsen. Hvor mange har fått hjelp i løpet av oktober og desember i de fire største byene, og i alle byene til sammen? Er hjelpen som gis i de fire største byene vesensforskjellig fra den hjelpen som gis i de noe mindre byene? Har brukerne ulike karakteristika i de ulike byene? Vi forsøker også å si noe om eventuelle endringer fra 2004 til 2005 med hensyn til hjelpens innhold og størrelsesorden. Er det slik mediene hevder, at det blir stadig flere å hjelpe, er hjelpebehovet stabilt, eller går utviklingen andre veien?

1.2 Datakilder

Registreringsskjemaet

Denne undersøkelsen er som sagt en oppfølging av en undersøkelse gjennomført i 2004. For å sikre sammenligning har det vært viktig å kopiere det registreringsskjemaet som ble benyttet i forrige runde.² Skjemaet ble i 2004 utarbeidet på bakgrunn av informasjon fra de kvalitative intervjuene som ble gjennomført med et utvalg virksomheter på nødhjelpsområdet.³ Registreringsskjemaet ble sendt til kontaktpersoner i de aktuelle frivillige organisasjonene. I forkant ringte vi samtlige for å fortelle kort om undersøkelsen og få bekreftet at de ønsket å delta. Skjemaet inneholder spørsmål om følgende temaer:

- *Antall hjelpetilfeller*; antall ganger organisasjonen har gitt ulike former for støtte og hjelp.
- *Antall brukere*; antall personer som har mottatt ulike former for hjelp (mat, klær, sko, økonomisk støtte, møbler etc) én eller flere ganger.
- *Informasjon om virksomheten*; tilgjengelighet overfor brukerne, antall stillinger, antall frivillige medarbeidere osv.
- *Informasjon om brukerne*; brukernes inntektssikring, familiebakgrunn, livssituasjon, kjønn og etnisk opprinnelse.
- *Verdien av ytelsene som gis* og hvorvidt det er virksomheten eller det offentlige som finansierer ytelsene.

² Registreringsskjemaet for oktober og desember ligger som vedlegg bakerst i denne rapporten.

³ For en nærmere beskrivelse av hvordan skjemaet ble utviklet, se Gautun m.fl. 2005.

I skjemaet skiller vi mellom «hjelpetilfeller» og «personer som mottar hjelp». Har for eksempel én og samme person vært innom en gitt virksomhet og mottatt hjelp ti ganger i løpet av en måned, utgjør dette ti hjelpetilfeller. For å skille mellom antall hjelpetilfeller og antall personer som mottar hjelp, har vi også bedt lederne for virksomhetene om å oppgi antall enkeltpersoner som har mottatt hjelp i løpet av måneden. Dersom hjelpen som gis fordeles på en hel familie, er det likevel bare den personen fra familien som mottok hjelpen som telles i statistikken.

Vi har lagt til noen spørsmål i 2005 som ikke var med i 2004. For det første er det lagt til en kategori for registrering av støtte til bo/husleieutgifter under overskriften «Registrering av aktiviteter». Dette er gjort fordi Frelsesarmeen har oppgitt at de tilbyr slik øremerket støtte, og fordi denne kategorien vil kunne fange opp også eventuelle *andre* organisasjoners tilsvarende støtte.

For det andre har vi i registreringen for oktober spurt organisasjonene om det er perioder på året da de holder helt stengt, og i så fall om de har informasjon om hvor brukerne da henvender seg. Bakgrunnen for dette spørsmålet er medieoppslag fra sommeren 2005 om at flere organisasjoner i en del byer holdt sommerstengt, og opplysninger fra brukerne i 2004-undersøkelsen som tydet på at mange da havnet i en ekstra vanskelig situasjon.

I tillegg har vi bedt virksomhetene registrere brukernes kjønnsfordeling i oktober og desember 2005.

Desember måned

Desember måned skiller seg klart fra oktober ved at det gjøres en ekstraordinær innsats fra de frivilliges side. I tillegg er det en mer sammensatt gruppe som søker hjelp hos de frivillige organisasjonene i desember. I denne måneden er det for eksempel en større andel av de som henvender seg til organisasjonene som utelukkende har økonomiske problemer (Gautun m.fl. 2005). Vi har ikke i denne oppfølgingsundersøkelsen gjort noen selvstendig undersøkelse av den ekstraordinære virksomheten som skjer i desember i form av utdeling av matesker eller pakkeutdelinger og så videre. I 2004 ble imidlertid Lys i mørket-aksjonen og Frelsesarmeens juleinnsamling (julegryter, julekonsert og innsamlingsbøsser på alle COOP-butikker) belyst nærmere. Pengene som samles inn av Frelsesarmeen går inn i den store potten øremerket neste års drift. Pengene benyttes derfor ikke spesielt for å dekke utgifter og utdelinger i forbindelse med julen. Juleinnsamlingene holdes utenfor de beregninger som ligger til grunn i denne rapporten.

1.3 Datamaterialet

Som det fremgår av tabell 1.1 har vi utvidet kartleggingen til å innbefatte flere byer og flere organisasjoner i forhold til kartleggingen som ble gjort i 2004. Ni byer er representert i utvalget ved i alt seks organisasjoner, og 13 ulike navngitte avdelinger. Totalt inngår 25 såkalte *virksomheter* i datamaterialet. I enkelte tilfeller kan det være flere virksomheter innenfor en bestemt organisasjon. Innenfor organisasjonen Frelsesarmeen har vi for eksempel registrert aktiviteten til flere ulike virksomheter som velferdssenter, slumstasjoner, kontaktsenter og omsorgssenter. Vi vil i det følgende omtale alle hjelpeorganisasjoner og deres eventuelle underavdelinger som virksomheter.

Vi henvendte oss til i alt 30 virksomheter. Tre av disse virksomhetene fikk imidlertid henvendelse kun i desember. Årsaken til dette er at disse tre virksomhetene i liten grad yter noe tilbud av den typen vi er ute etter å måle her, utover i desember måned. Totalt har 27 virksomheter fått henvendelse fra Fami i både oktober og desember 2005.

Svarprosenten er ikke fullt så god i 2005 som den var i 2004. I 2004 gjennomførte 14 av de 15 virksomhetene som fikk tilsendt skjemaet undersøkelsen begge månedene. I 2005 sendte vi skjemaet til 27 virksomheter i oktober og fikk tilbake 22 i utfylt stand. I desember sendte vi ut 29 skjemaer og fikk 23 utfylte skjemaer tilbake. Av de 27 virksomhetene som fikk skjemaet begge månedene var det 20 som besvarte undersøkelsen.

Vi har hatt telefonkontakt med alle virksomhetene som ikke besvarte undersøkelsen. Frafallet skyldtes ikke at noen av virksomhetene hadde noen prinsipiell motvilje mot å fylle ut skjemaene. Tre organisasjoner unnlot å registrere for sin(e) virksomhet(er) i både oktober og desember måned. Dette skyldtes at de ikke hadde kapasitet til å gjennomføre registreringen. Flere beklaget det sterkt, da de så på dette som en viktig registrering og dokumentasjon av den innsats de frivillige gjør. Flere virksomheter meldte tilbake til oss at de hadde arbeidet så hardt over så lang tid at det hadde ført til sykemeldinger på grunn av utbrenthet blant de ansatte, og at de derfor ikke hadde mulighet til å besvare undersøkelsen i en hektisk situasjon. Vi kan med andre ord ikke snakke om noe systematisk frafall.

Til tross for en noe lavere svarprosent sitter vi igjen med et langt større datamateriale enn i 2004, og de fire største byene er representert omtrent i like stor grad som sist. Tabell 1.1 gir en samlet oversikt over hvilke organisasjoner og virksomheter som har fått tilsendt registreringsskjemaet i oktober og desember 2005, og hvem som har sendt skjemaet tilbake til Fami i utfylt stand.

Tabell 1.1 Oversikt over organisasjoner og avdelinger som har fått tilsendt registreringsskjema i oktober og desember, og hvem som har sendt skjemaet tilbake i utfylt stand.

By	Organisasjoner som fikk tilsendt registreringsskjemaer i oktober og/eller desember	Virksomheter	Måned virksomheten fikk tilsendt reg. skjemaet	Registrert i oktober	Registrert i desember	Registrert i både oktober og desember
Oslo	Kirkens Bymisjon	Møtestedet	(O+D)	X	X	X
	Frelsesarmeen	Kontaktsenteret	(O+D)	X	X	X
		Slumstasjonen	(O+D)	X	X	X
	Blå Kors	Kontaktsenter	(O+D)	X	X	X
Bergen	Kirkens Bymisjon	Varmestuen	(O+D)	X	X	X
		Omsorgsbasen for kvinner	(O+D)	X	X	X
	Frelsesarmeen	Slumstasjonen	(O+D)	X	X	X
		Kontaktsenter	(O+D)	X	X	X
	Blå Kors	Dagsenter	(O+D)	X	X	X
	Kirkens Bymisjon	Matutdeling	(O+D)	X	X	X
Trondheim	Frelsesarmeen	Dagsenter	(O+D)	-	-	-
		Velferden	(O+D)	X	X	X
Stavanger	Kirkens Bymisjon	Albertine	(O+D)	X	X	X
		Gatepresttjenesten	(O+D)	X	X	X
	Frelsesarmeen	Velferden	(O+D)	X	X	X
Kristiansand	Frelsesarmeen	Matutdeling	(O+D)	X	X	X
	Shalam	Kontaktsenter	(O+D)	X	X	X
	Blå Kors	Kafeen	(O+D)	X	X	X
	SON (Sammen om Nøden)	SON-senteret	(O+D)	-	-	-
	Domkirken menighet	Matutdeling	(D)	Ikke tilsendt skjema	X	-
Tønsberg	Kirkens Bymisjon	Møtestedet	(O+D)	-	X	-
	Frelsesarmeen	Møteplassen	(O+D)	X	X	x
	Matthews House (Pinsemenigheten Betania)	Kafé	(O+D)	X	-	-
Drammen	Kirkens Bymisjon	Møtestedet	(O+D)	X	X	X
		Aktivitetskafé	(O) *	-	Ikke tilsendt skjema	-
	Frelsesarmeen	Omsorgssenteret	(O+D)	X	X	X
Tromsø	Kirkens Bymisjon	Kafé	(O+D)	X	-	-
	Frelsesarmeen	Matutdeling	(O+D)	-	-	-
	Pinsemenigheten	Ruskafé	(O+D)	-	-	-
Vardø	Frelsesarmeen	Matutdeling	(D)	Ikke tilsendt skjema	X	-
Totalt:	24 organisasjoner	30 virksomheter		22	23	20

(O) betyr at organisasjonen fikk tilsendt skjemaet i oktober måned, mens (D) betyr at virksomheten fikk tilsendt skjemaet i desember måned. (O+D) betyr at virksomheten fikk tilsendt skjemaet i både oktober og desember.

X betyr at virksomheten har returnert registreringsskjemaet i utfylt tilstand, mens - betyr at det ikke har kommet noe skjema i retur.

* Virksomheten fikk tilsendt skjema i oktober, men meldte tilbake at skjemaet ikke var relevant i forhold til den type aktivitet som ble bedrevet ved den aktuelle virksomhet. Skjemaet ble derfor ikke sendt ut igjen i desember.

Datasett

For å kunne imøtekomme undersøkelsens problemstillinger best mulig, opererer vi i det følgende med tre datasett.

Datasett 1 består av virksomheter som har besvart skjemaet i både oktober og desember 2005, i alt 20 virksomheter. Slik får vi en god sammenligning av eventuelle endringer i hjelpeomfang fra oktober til desember.

Datasett 2 består av alle virksomhetene som har besvart skjemaet i oktober og desember 2004, samt i oktober og desember 2005, i alt 12 virksomheter. Dette er gjort for å kunne gjøre meningsfulle sammenligninger av eventuelle endringer fra ett år til et annet. De virksomhetene som inngår i sammenligningen er presentert i tabell 1.2.

Datasett 3 består av alle 25 virksomhetene som har besvart skjemaet i oktober 2005 og/eller desember 2005. Dette datasettet blir brukt for å si noe om eventuelle forskjeller mellom hjelpens innhold og omfang, brukergrupper og så videre i ulike norske byer. Vi deler analysen inn i en sammenligning av «de fire største byene» og «de mindre byene».

Tabell 1.2 Oversikt over byer og organisasjoner som inngår i undersøkelsen i både 2004 og 2005.

Byer	Organisasjoner
Oslo	Frelsesarmeen (Slumstasjonen)
Oslo	Frelsesarmeen (Velferden)
Oslo	Kirkens Bymisjon
Stavanger	Frelsesarmeen
Stavanger	Kirkens Bymisjon (Albertine)
Stavanger	Kirkens Bymisjon (Gatepresttjenesten)
Bergen	Frelsesarmeen (Slumstasjonen)
Bergen	Frelsesarmeen (Kontaktsenteret)
Bergen	Kirkens Bymisjon (Varmestuen)
Bergen	Kirkens Bymisjon (Omsorgsbasen)
Bergen	Blå kors
Trondheim	Frelsesarmeen

1.4 Gangen i rapporten

I kapittel to går vi gjennom hva slags type hjelp som ytes av de frivillige organisasjonene, og i hvilket omfang slik hjelp gis. Kapittel tre retter søkelyset mot brukerne av de frivilliges tilbud. Hvilke kjennetegn har de? Har det blitt flere eller færre brukere? I kapittel fire ser vi nærmere på kjennetegn ved hjelpeorganisasjonene som yter hjelp. Hvor store og omfattende er de, hvordan driftes de og hvor utstrakt hjelpevirksomhet kan de tilby? Kapittel fem er et avsluttende og drøftende kapittel hvor vi oppsummerer de viktigste funnene fra denne oppfølgingsundersøkelsen og forsøker å forklare de endringene vi finner fra 2004 til 2005 når det gjelder hjelpens innhold, brukere og omfang av hjelpen som gis.

2 Hva slags hjelp ytes av de frivillige?

En av grunnstenene i en velferdsstat er at det offentlige tar ansvar for å sikre at alle borgerne, uavhengig av evne og innsats, får tilgang til grunnleggende økonomiske, sosiale og kulturelle goder. Målet er å sikre en viss grad av økonomisk og sosial utjevning i befolkningen, innenfor rammen av et demokratisk og markedsstyrt samfunn. Til tross for at Norge regnes som en av Europas mest velutviklede velferdsstater, har vi også enkeltpersoner og familier i Norge som kan regnes som fattige. Om vi bruker det målet som forrige regjering brukte i tiltaksplan mot fattigdom, befant 2,9 prosent av befolkningen seg under fattigdomsgrensen i årene 2001–2003. Bruker man samme indikator som EU, var tallet 11,3 prosent i 2003.⁴ Etterspørselen etter de frivilliges tilbud viser at det er behov for et supplement til velferdsstatens offentlige hjelpetilbud i arbeidet med å bekjempe fattigdomsproblemene i Norge. Frivillige hjelpeorganisasjoner står for en økonomisk sett svært begrenset, men ikke desto mindre viktig, andel av fattigomsorgen. I dette kapitlet vil vi se nærmere på hva slags type hjelp de frivillige gir, og om behovet for hjelp fra de frivillige ser ut til å øke.

2.1 Ulike former for hjelp til livsopphold

I registreringsskjemaet ba vi virksomhetene om å registrere hva slags type hjelp til livsopphold som ble gitt i månedene oktober og desember 2005, og i hvilket omfang ulike former for hjelp ble gitt. Som det fremgår av tabell 2.1 er det hjelp i form av utdeling av mat som er det mest utbredte tilbudet. Matutdeling kan i denne forbindelse dreie seg om subsidierte måltider på en kafé, gratis servering av frokost og/eller middag, utdeling av matpakker eller matposer på en verdi av mellom 300 og 400 kroner. Virksomhetene som inngår i denne undersøkelsen varierer med hensyn til om de bedriver en eller flere av disse formene for matutdeling. Den nest mest

⁴ <http://www.ssb.no/emner/05/01/inntind/>

utbredte formen for hjelp som ytes er utdeling av klær og sko. Tabell 2.2 viser at det gis mat i flere hjelpetilfeller i desember enn i oktober.⁵ Ved er også naturlig nok en form for ytelse som det gis langt mer av i kalde desember enn i oktober. Antall hjelpetilfeller hvor det deles ut klær og sko fordobles i desember sammenlignet med oktober. Dette underbygger funn fra 2004-undersøkelsen, om at behovet for hjelp er noe større i julemåneden enn ellers i året (Gautun m.fl. 2005).

Tabell 2.1 Former for hjelp til livsopphold som gis i oktober og desember 2005. I analysen er inkludert de virksomhetene som har besvart skjemaet for både oktober (N=20) og desember i 2005 (N=19)

	Oktober 2005		Desember 2005	
	Totalt antall hjelpetilfeller	Antall virksomheter som har ytt ulike typer støtte	Totalt antall hjelpetilfeller	Antall virksomheter som har ytt ulike typer støtte
Mat	21 416	20	23 064	19
Økonomisk støtte	32	7	34	7
Ved	16	4	118	7
Klær/sko	664	10	1254	13
Møbler	8	3	13	6
Fritidsutstyr	0	1	35	1
Annet	365	8	871	6
Totalt	22 501	20	25 389	19

Er hjelp til livsopphold likt fordelt i de ulike byene?

Vi har delt virksomhetene i to grupper, avhengig av hvilken by de hører hjemme i. Én kategori består av virksomhetene i de fire største byene, mens en annen kategori innbefatter virksomhetene fra de andre byene som inngår i denne undersøkelsen. Da det ikke er like mange eller like store virksomheter i de to analytiske kategoriene, gir det liten mening å sammenligne de absolutte tallene direkte. Vi har derfor regnet ut andelen hjelpetilfeller innenfor hver hjelpekategori av det totale antallet hjelpetilfeller innenfor hver bykategori. Den prosentvise fordelingen av ulike former for hjelp som gis i de fire største og de mindre byene, viser at hjelpemønsteret er det samme, uavhengig av bytilhørighet. Vi ser at mat utgjør over 90 prosent av hjelpen som gis, også i de nye byene som er inkludert i undersøkelsen (tabell 2.2 og 2.3).

⁵ Som nevnt i kapittel 1 skiller vi i analysene mellom «hjelpetilfeller» og «personer som mottar hjelp». Har for eksempel én og samme person vært innom en gitt virksomhet og mottatt hjelp ti ganger i løpet av en måned, utgjør dette ti hjelpetilfeller.

Tabell 2.2 Fordeling av type livsopphold som gis i de fire største byene og de andre byene som er inkludert i undersøkelsen, oktober 2005.

	Oktober 2005					
	De 4 største byene (N=14)			De andre byene (N=11)		
	Antall hjelpe-tilfeller	Antall virk-somheter som har ytt denne typen hjelp	Prosentandel av det totale antallet hjelpe-tilfeller	Antall hjelpe-tilfeller	Antall virk-somheter som har ytt denne typen hjelp	Prosentandel av det totale antallet hjelpe-tilfeller
Mat	19 785	14	95,2%	2 090	8	92,6%
Økonomisk støtte	29	5	0,1%	7	4	0,3%
Ved	11	2	0,05%	5	2	0,2%
Klær/sko	589	5	2,8%	119	7	5,3%
Møbler	6	2	0,03%	8	2	0,4%
Fritidsutstyr	0	0	0%	0	0	0%
Annet	354	5	1,7%	28	5	1,2%
Totalt	20 774	14	100%	2 257	8	100%

Tabell 2.3 Fordeling av type hjelp til livsopphold i de fire største byene og de andre byene som er inkludert i undersøkelsen, desember 2005.

	Desember 2005					
	De 4 største byene (N=14)			De andre byene (N=11)		
	Antall hjelpe-tilfeller	Antall virk-somheter som har ytt denne typen hjelp	Prosentandel av det totale antallet hjelpe-tilfeller	Antall hjelpe-tilfeller	Antall virk-somheter som har ytt denne typen hjelp	Prosentandel av det totale antallet hjelpe-tilfeller
Mat	21 071	13	91%	3 400	9	92,6%
Økonomisk støtte	24	4	0,1%	11	4	0,3%
Ved	100	4	0,4%	18	3	0,5%
Klær/sko	1 123	8	4,8%	216	6	5,9%
Møbler	8	4	0,03%	5	2	0,14%
Fritidsutstyr	35	1	0,15%	0	0	0%
Annet	850	4	3,7%	21	2	0,6%
Totalt	23 211	13	100 %	3671	9	100%

Det er ingen nevneverdige forskjeller mellom typen hjelp som gis i de ulike byene i de ulike månedene, annet enn at hjelpeomfanget øker noe fra oktober til desember i alle byene.

Har antall hjelpetilfeller økt fra 2004 til 2005?

Tabell 2.4 viser at forholdet mellom de ulike former for støtte til livsopphold har holdt seg rimelig uendret fra 2004. Utdeling av mat er den vanligste formen for hjelp begge årene. Sammenligner vi antall hjelpetilfeller i de to årene, finner vi noe overraskende en svak nedgang fra 2004 til 2005 på de fleste områder. Det totale antallet hjelpetilfeller har ifølge registreringene fra virksomhetene gått ned fra 17 281 i oktober 2004 til 15 237 i oktober 2005. Nedgangen er også til stede, om enn i mindre grad fra desember 2004 til desember 2005 (18 280 vs 17 932 hjelpetilfeller). Det har også vært en klar nedgang i hjelpetilfeller hvor det gis økonomisk støtte, fra henholdsvis 41 og 44 tilfeller i oktober og desember 2004, til henholdsvis 29 og 24 tilfeller i oktober og desember 2005.

En mulig forklaring på dette kan være at barrierene for å søke hjelp blir stadig større. Antakelsen finner støtte i et oppslag i Dagsavisen 21.10.05, hvor Gunnar, en bruker av et matutdelingstilbud hos Blå Kors, ble intervjuet. «Jeg spiser her kun av ren nødvendighet. Man blir satt i bås når man kommer hit, derfor er det ingen som gjør det uten at de virkelig har en grunn,» uttalte han. Han hevdet videre at det er behov for flere hjelpetiltak rettet mot mennesker som er fattige, men som ikke har rusproblemer. Vi har imidlertid ikke noe forskningsmessig datamateriale som kan understøtte en slik hypotese, og kan derfor ikke uttale oss om riktigheten i en slik antakelse.

En kan også tenke seg at nedgangen i antall hjelpetilfeller kan henge sammen med nedgang i behov for hjelpetjenester som en følge av nedgang i arbeidsledigheten og en generell velstandsøkning for befolkningen i Norge. Det er imidlertid viktig å være klar over at de fleste som benytter de frivilliges hjelpetilbud nok befinner seg ganske langt fra deltakelse i arbeidslivet. Dette kan dermed ikke regnes som noen god forklaring på den registrerte nedgangen i antall hjelpetilfeller. Selv om det store flertallet av Norges befolkning nyter godt av lavere arbeidsledighet og gode samfunnsøkonomiske konjunkturer, gjelder ikke dette alle. Velstands- og inntektsøkningen i samfunnet har ikke gjenspeilet seg i en økning i de offentlige trygdesatsene. Verken satsene for dagpenger, sosialhjelp eller uføretrygd har økt det siste året, og mottakere av slike støtteordninger har faktisk opplevd en nedgang i realinntekt det siste året. Verdien av sosialhjelp har for eksempel gått ned i 85 prosent av norske kommuner det siste året, ved at satsene har stått på stedet hvil, mens prisveksten har vært på om lag to prosent.⁶ I tillegg har perioden der en kan få arbeidsledighetstrygd, blitt innskrenket. Dette burde tilsi et økende behov for et supplement til det offentlige hjelpeapparatet.

En tredje mulig forklaring på nedgangen i antall hjelpetilfeller kan være at hjelpevirksomhetene har endret praksis. For eksempel har det den siste tiden vært stor offentlig oppmerksomhet rundt de frivillige organisasjonenes tilbud. I både 2004

⁶ <http://www.rettighetssiden.no/index.php?mod=one&cid=9839>

og 2005 var det en rekke medieoppslag om matutdeling og den innsats de frivillige gjør overfor fattige. Denne oppmerksomheten rundt fenomenet kan i seg selv tenkes å ha ført til en interesseoppblomstring, slik at flere brukere søkte hjelp. Økt interesse og økt pågang kan imidlertid tenkes å ha endret organisasjonenes praksis for å yte hjelp. For eksempel kan en tenke seg at nedgangen i antall hjelpetilfeller kan skyldes at organisasjonene gir stadig mer hjelp når de først gir, slik at behovet hos brukerne for å komme igjen er mindre.

En fjerde forklaring er av mer metodisk karakter og setter spørsmålstegn ved hvor reell den registrerte nedgangen i antall hjelpetilfeller faktisk er. Etter å ha tatt kontakt med de virksomhetene som hadde registrert en merkbar nedgang i antall hjelpetilfeller, ble det klart at registreringen av hjelpetilfeller ikke var basert på like nøyaktige beregninger alle steder. Da det for flere av virksomhetene ikke var en innarbeidet rutine å registrere antall hjelpetilfeller på den måten undersøkelsen la opp til, var noen av tallene langt på vei basert på de registreringsansvarliges magefølelse. I flere tilfeller var det dessuten ulike personer som hadde stått for registreringen på ulike registreringstidspunkt, noe som kan ha ført til ulike registreringsmåter og ulikt innhold i statistikken.

Tabell 2.4 Totalt antall hjelpetilfeller gitt som mat, økonomisk støtte, ved, klær/sko, møbler, fritidsutstyr og annet i oktober og desember 2004 og 2005. (N=12)*

	Oktober				Desember			
	2004		2005		2004		2005	
	Totalt antall hjelpetilfeller	Antall virksomheter som har ytt denne typen hjelp	Totalt antall hjelpetilfeller	Antall virksomheter som har ytt denne typen hjelp	Totalt antall hjelpetilfeller	Antall virksomheter som har ytt denne typen hjelp	Totalt antall hjelpetilfeller	Antall virksomheter som har ytt denne typen hjelp
Mat	15 325	12	14 248	12	16 729	12	15 972	11
Økonomisk støtte	41	4	29	5	44	4	24	4
Ved	13	3	11	2	124	3	100	4
Klær/sko	683	8	589	5	639	8	943	6
Møbler	13	5	6	2	4	1	8	4
Fritidsutstyr	16	3	0	1	32	1	35	1
Annet	1 190	6	354	5	708	4	850	4
Totalt	17 281	12	15 237	12	18 280	12	17 932	11

* I denne tabellen er inkludert de virksomhetene som har besvart skjemaet i oktober 2004 og 2005 og desember 2004 og 2005

2.2 Økonomisk bistand⁷

Det er først og fremst Frelsesarmeen som gir økonomisk støtte for å dekke ulike behov hos brukerne, men også enkelte av de andre virksomhetene har gitt økonomisk støtte til strøm, medisiner, transport og til dekke av andre regninger. Tabell 2.5 viser hvor mange ganger de ulike organisasjonene har delt ut ulike former for økonomisk støtte til brukerne i de to aktuelle månedene. Vi ser at Frelsesarmeen har gitt økonomisk støtte til husleie, strømutfgifter, utgifter til lege og medisiner, transport og andre regninger ved flere anledninger i både oktober og desember måned. De andre organisasjonene har unntaksvis gitt økonomisk støtte av mer sporadisk karakter. Den eneste organisasjonen utenom Frelsesarmeen som forholdsvis ofte gir økonomisk støtte, er Blå kors. Denne organisasjonen har for eksempel gitt støtte til «andre regninger» i alt 20 ganger i løpet av oktober og desember måned, mens Frelsesarmeen har gitt støtte til slike regninger 34 ganger.

Tabell 2.5 Oversikt over antall ganger det er gitt økonomisk støtte til ulike formål i oktober og desember 2005, fordelt på ulike virksomheter. (N=25)

	Ulike former for økonomisk støtte									
	Husleie		Strøm		Medisiner/lege		Transport		Andre regninger	
	Okt	Des	Okt	Des	Okt	Des	Okt	Des	Okt	Des
Frelsesarmeen	4	5	2	4	1	6	2	5	16	18
Kirkens Bymisjon	-	-	1	2	-	-	4	-	1	-
Blå Kors	-	-	-	-	1	-	1	4	10	10
Matthews House	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Shalam	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Totalt	4	5	3	6	4	7	7	9	27	28

De frivillige organisasjonene oppgir at det i oktober 2005 ble gitt økonomisk støtte i 41 hjelpetilfeller, mens det i desember ble gitt slik støtte i 44 tilfeller. Tallene som presenteres her gir et inntrykk av at graden av økonomisk støtte som gis er nokså stabil fra oktober til desember måned. Dette er likevel ikke et helt korrekt bilde av virkeligheten. Det reelle tallet for økonomisk støtte er noe høyere, i og med at Kirkens Bymisjon i Oslo deler ut en del penger gjennom Lys i Mørket-aksjonen i desember. Dette er beskrevet i nærmere detalj av Gautun m.fl. (2005). Diverse medieoppslag

⁷ I den følgende gjennomgangen av antall ganger økonomisk støtte er gitt, og antall virksomheter som har gitt økonomisk bistand, presenteres oversikter i tabellform. Vi vil understreke at N er svært liten, noe som innebærer en vesentlig grad av statistisk usikkerhet. Tallene bør derfor leses med forsiktighet.

i desember 2005 poengterte at behovet for økonomisk støtte er større i desember enn i oktober. Både Klassekampen (21.12.05) og NRK (22.12.05) presenterte tall som viste at det aldri før har vært så mange personer som har søkt Kirkens Bymisjon om økonomisk hjelp som julen 2005. «Størrelsen på søknadsbunken i år tyder på at vanlige sosiale stønader for mange ikke er nok for å få det til å gå rundt økonomisk, og særlig ille er det i julen» uttalte konstituert generalsekretær i Kirkens Bymisjon, Johannes Heggeland, til NRK, 22.12.2005.

Tabell 2.6 Antall ganger økonomisk støtte er gitt, og antall virksomheter som har gitt ulike former for økonomisk støtte (N=20)

	Oktober 2005		Desember 2005	
	Totalt antall hjelpetilfeller	Antall virksomheter som har ytt ulike typer økonomisk støtte	Totalt antall hjelpetilfeller	Antall virksomheter som har ytt ulike typer økonomisk støtte
Husleie	4	3	5	2
Strøm	2	3	6	3
Medisin/legeutgifter	3	4	7	4
Transport	6	3	9	3
Andre regninger	26	5	27	4
Totalt antall hjelpetilfeller hvor det er gitt økonomisk støtte	41		44	

Er graden av økonomisk hjelp som ytes likt fordelt i de ulike byene?

Når grad og type økonomisk hjelp som gis i de store byene sammenlignes med den hjelp som gis i de mindre byene, er forskjellene både få og små. Uansett hvilke byer det dreier seg om, gis det hyppigst støtte til dekking av «andre regninger», både i oktober og desember 2005. Utgifter til husleie ligger også nokså stabilt og utgjør cirka 10 prosent av hjelpetilfellene i alle byene i begge de aktuelle månedene. Utgifter til transport kan synes å være et storbyfenomen. I de fire største byene utgjør hjelp til transport nesten en fjerdedel av hjelpetilfellene, mens slik støtte kun har blitt gitt i ett tilfelle i de andre byene.

Tabell 2.7 Fordeling av type økonomisk hjelp som gis i de fire største byene og de andre byene som er inkludert i undersøkelsen, oktober 2005.

	Oktober 2005					
	De 4 største byene (N=14)			De andre byene (N=11)		
	Antall hjelpe-tilfeller	Antall virk-somheter som har ytt denne typen hjelp	Prosent-andel av det totale antal-et hjelpe-tilfeller	Antall hjelpe-tilfeller	Antall virk-somheter som har ytt denne typen hjelp	Prosent-andel av det totale antal-et hjelpe-tilfeller
Husleie	3	2	11%	1	1	6%
Strøm	1	2	4%	2	2	11%
Medisin/legeutgifter	2	3	7%	2	2	11%
Transport	6	3	22%	1	1	6%
Andre regninger	15	3	56%	12	3	66%
Totalt	27	14	100%	18	11	100%

Tabell 2.8 Fordeling av type økonomisk hjelp som gis i de fire største byene og de andre byene som er inkludert i undersøkelsen, desember 2005.

	Desember 2005					
	De 4 største byene (N=14)			De andre byene (N=11)		
	Antall hjelpe-tilfeller	Antall virk-somheter som har ytt denne typen hjelp	Prosent-andel av det totale antal-et hjelpe-tilfeller	Antall hjelpe-tilfeller	Antall virk-somheter som har ytt denne typen hjelp	Prosent-andel av det totale antal-et hjelpe-tilfeller
Husleie	3	1	9%	2	1	9%
Strøm	4	2	12%	2	1	9%
Medisin/legeutgifter	6	3	18%	1	1	5%
Transport	9	3	27%	0	0	0%
Andre regninger	11	2	33%	17	3	77%
Totalt	33	14	100%	22	8	100%

Gis det mer økonomisk støtte i 2005 enn i 2004?

Når vi sammenligner opplysningene virksomhetene har registrert om den økonomiske støtten som gis i 2005 med registreringene fra 2004, finner vi at omfanget av den økonomiske støtten har gått noe ned. I oktober 2004 ble det gitt økonomisk bistand i 38 tilfeller, mot 27 slike hjelpetilfeller i oktober 2005. Mens det ble gitt hjelp til å dekke husleie i 14 tilfeller i oktober 2004, ble det gitt slik hjelp bare tre ganger i oktober 2005. Det har imidlertid blitt gitt støtte til å betale «andre regninger» flere ganger i oktober 2005 (15 tilfeller) enn i oktober 2004 (4 tilfeller). Registreringsskjemaene gir ikke tilgang til informasjon som gjør det mulig å fastslå hva slags utgifter som skjuler seg bak denne kategorien. Det totale antall økonomiske hjelpetilfeller var også noe lavere i desember 2004 enn i oktober samme år (34 vs 38 tilfeller). I desember 2005 ble det registrert 33 hjelpetilfeller hvor det ble gitt økonomisk støtte, altså omtrent tilsvarende som desember året før, og en liten økning i forhold til oktober 2005. Det er ved lesing og tolkning av disse tallene viktig å være oppmerksom på at den økonomiske hjelpen som gis gjennom Lys i mørket-aksjonen til Kirkens Bymisjon er holdt utenfor beregningene som ligger til grunn for denne presentasjonen.

Tabell 2.9 Former for økonomisk støtte som ble gitt i oktober og desember 2004 og i oktober og desember 2005 (N=12)

	Oktober				Desember			
	2004		2005		2004		2005	
	Totalt antall hjelpetilfeller	Antall virksomheter som har ytt denne typen økonomisk støtte	Totalt antall hjelpetilfeller	Antall virksomheter som har ytt denne typen økonomisk støtte	Totalt antall hjelpetilfeller	Antall virksomheter som har ytt denne typen økonomisk støtte	Totalt antall hjelpetilfeller	Antall virksomheter som har ytt denne typen økonomisk støtte
Husleie	14	4	3	2	8	2	3	1
Strøm	7	5	1	2	5	3	4	2
Medisin/legeutgifter	8	4	2	3	11	4	6	3
Transport	5	3	6	3	6	2	9	3
Andre regninger	4	4	15	3	4	3	11	2
Total	38		27		34		33	

2.3 Oppsummering

I de aller fleste tilfellene hvor de frivillige organisasjonene gir hjelp til fattige og trengende, dreier det seg om utdeling av mat. Organisasjonene gir i liten grad økonomisk støtte til enkeltpersoner. I en del tilfeller har de likevel hjulpet personer med for eksempel husleie, utgifter til transport, strøm, medisiner og andre utgifter. Frelsesarmeen er den organisasjonen som i størst grad har ytt slik økonomisk bistand, om vi ser bort fra Kirkens Bymisjons Lys i mørket-aksjon. Penger som deles ut gjennom denne aksjonen, holdes utenfor de beregninger som er gjort her. Det er ingen betydelige forskjeller i type hjelp som gis, eller forholdet mellom ulike typer hjelp, i de fire største byene og de «nye» byene som er inkludert i 2005-undersøkelsen. Når det gjelder type hjelp som gis, er bildet uendret fra 2004. For begge årene finner vi dessuten at hjelpeomfanget er større i desember måned enn i oktober. Dette henger naturlig nok sammen med at desember er julemåneden, hvor de fleste får økte utgifter til mat, julepresanger, klær og lignende. Vi finner imidlertid noe overraskende at antall registrerte hjelpetilfeller har gått noe ned fra 2004 til 2005, både når det gjelder naturlytelser og økonomisk hjelp. Disse tendensene står i kontrast til de signaler blant annet Kirkens Bymisjon ga til media i desember 2005, om at etterspørselen etter økonomisk hjelp aldri har vært større enn i julen 2005 (NRK 22.12.05).

3 Hvem er mottakerne av hjelpen?

Flere tusen enkeltpersoner i Norge har fått hjelp av de frivillige virksomhetene, i form av et varmt måltid, tak over hodet når det regner, sosialt samvær, en seng for natten, de siste kronene for å betale strømregningen eller en sårt tiltrengt sofa. Mottakerne av hjelpen som ytes i de 25 virksomhetene er sammensatt hva gjelder kjønn, alder og sosial situasjon. I dette kapitlet vil vi se nærmere på hva som kjennetegner brukerne av de ulike formene for hjelp som tilbys i de forskjellige virksomhetene.

3.1 Antall brukere

I forrige kapittel så vi på antall hjelpetilfeller. En måling av antallet hjelpetilfeller i oktober og desember gir ikke i seg selv noe uttømmende bilde av antallet *personer* som mottar hjelp fra virksomhetene. Dette skyldes at en og samme person kan ha mottatt samme type hjelp eller støtte flere ganger i løpet av en måned fra den samme virksomheten. En og samme person kan dessuten ha mottatt hjelp fra flere av virksomhetene.

Poenget med tabell 3.1 er ikke å sammenligne hjelpeinnsatsen byene imellom, men å se på forskjellen i hjelpeinnsats fra oktober til desember innad i hver by. Det blir meningsløst å sammenligne på tvers av byene, fordi alle virksomhetene som inngår i undersøkelsen ikke har registrert svar på dette spørsmålet for både oktober og desember. Sammenligningen vil derfor bli skjev og gi lite nyttig informasjon om den totale hjelpeinnsatsen i de ulike byene.

Tallene viser at antallet hjelpetilfeller er betydelig høyere enn antall personer som har fått hjelp både i oktober og desember.

Tabell 3.1 Oversikt over antall enkeltpersoner som har fått hjelp i de ulike byene i de to månedene oktober og desember 2005.* (N=20)

	2005		Antall virksomheter som har registrert svar for begge månedene
	Oktober	Desember	
Oslo**	3219	3562	4
Bergen	1085	1440	5
Trondheim	109	380	2
Stavanger	184	408	3
Tønsberg	23	60	1
Kristiansand	360	635	3
Drammen	174	330	2
Vardø***	-	42	(1)
Tromsø***	-	-	0
Totalt	5154	6857	

Her har vi inkludert de virksomheter som har registrert antall enkeltpersoner som mottar hjelp både i desember og oktober 2005. Tallene for Oslo i denne tabellen gjelder derfor kun to av de fire virksomhetene som deltar i undersøkelsen, ettersom det mangler tall for oktober for to av virksomhetene. Vardø har kun registrert aktivitet for desember, fordi det er kun i desember det er noen hjelpeaktivitet. Tromsø står oppført med «-». Dette skyldes at virksomhetene i Tromsø ikke har registrert noe svar på dette spørsmålet, verken for oktober eller desember.

** Kun to av fire virksomheter som inngår i undersøkelsen for Oslo er tatt med i tabellen, da kun to hadde informasjon om både oktober og desember.

*** Vardø fikk bare tilsendt registreringskjema for desember måned, da det er hjelpeaktiviteter der kun i desember.

**** Mangler opplysninger om antall enkeltpersoner som har fått hjelp for både oktober og desember for Tromsø.

Antallet personer som får hjelp er gjennomgående høyere i desember enn i oktober. Dette gjelder også for de «nye» byene som inngår i denne undersøkelsen. Gitt informasjonen vi tidligere har referert (se under punkt 2.2), om at det er langt flere søkere av økonomisk støtte fra organisasjonene i desember enn i oktober, er ikke dette et overraskende funn. Dette funnet får dessuten også støtte i tallene vi presenterte i tabell 2.4 og 2.6 som viser at antall hjelpetilfeller er større i desember enn i oktober.

Endring i antall personer som får hjelp fra 2004 til 2005?

Tabell 3.2 Antall enkeltpersoner som oppgis å ha fått en eller flere typer hjelp i oktober og desember i hhv. 2004 og 2005.*

	Oktober (N=11)			Desember (N=12)		
	2004	2005	Antall virksomheter som har svart	2004	2005	Antall virksomheter som har svart
Oslo	3088	2419	3	5375	3012	3
Bergen	649	885	4	1081	1440	5
Stavanger	412	184	3	635	408	3
Trondheim	220	34	1	220	310	1
Totalt	4369	3522		7311	5170	
Antall svar			11			12

* Her er sammenligningen fra 2004 til 2005 innad i hver by det interessante. Det gir ingen mening å sammenligne innsatsen mellom byene, da det er sterkt varierende hvor mange virksomheter som er tatt med for hver by. Her har vi inkludert de virksomheter som har fylt ut dette punktet i registreringsskjemaet for hhv. oktober og desember i 2004 og 2005

I tabell 3.2 har vi sammenstilt de virksomhetene som har registrert antall personer som har mottatt hjelp i de fire største byene i både oktober og desember for begge årene. Henholdsvis elleve og tolv virksomheter har registrert slike opplysninger i oktober og desember 2004 og 2005. To tendenser i tabellen må kommenteres. For det første finner vi at antall enkeltpersoner som er registrert som mottakere av hjelp i oktober måned fra disse virksomhetene har gått noe ned fra 2004 til 2005. I oktober 2004 var det registrert 4369 brukere, mot 3522 personer i oktober 2005. Nedgangen er enda tydeligere for desember, med 7311 registrerte brukere i 2004, mot 5170 i 2005. For det andre; dersom vi ser på endringer innad i de ulike byene, er det Oslo som står for det meste av nedgangen. Nedgangen kan dessuten langt på vei spores tilbake til en bestemt hjelpevirksomhet.

Den aktuelle virksomheten opplyser at nedgangen er reell, og at den langt på vei er en konsekvens av den såkalte Plata-aksjonen i Oslo, som fant sted sommeren 2004. Aksjonen gikk ut på at politiet brøt opp narkotikamiljøet på Plata utenfor Oslo Sentralstasjon og spredte de narkomane til andre steder i byen. Ifølge vise-politimester Sveinung Sponheim var målene for aksjonen å hindre rekruttering av barn og unge inn i rusmiljøet, skape trygghet i området rundt Oslo S og hindre kriminalitet (Aftenposten 21.02.05). En følge av aksjonen var at de narkomane begynte å oppholde seg på andre steder enn tidligere, og at de også etter hvert endret mønster med hensyn til hvilke frivillige hjelpeorganisasjoner de oppsøkte for å få mat og annen hjelp. Dette førte til en betydelig nedgang i den aktuelle virksom-

hetens brukermasse. En naturlig antakelse kunne vært at denne reduksjonen ville veies opp av tilsvarende økning i antall brukere i de andre hjelpevirksomhetene i Oslo. Telefonsamtaler med andre hjelpevirksomheter i Oslo viste imidlertid at den økte pågangen av hjelpetrengende medførte restriksjoner og reguleringer av det tilbudet som ble gitt, blant annet i form av strengere regler for hvor lenge brukerne kan oppholde seg i virksomhetens lokaler, og hvor mye hjelp og oppfølging de kan forvente å få. Virksomhetene hadde ikke kapasitet til å gi et uavgrenset hjelpetilbud til en stadig større gruppe mennesker. For å kunne gi et tilbud til så mange som mulig har de derfor innskrenket tilbudet som ble gitt, og etablert strengere regler for hjelpevirksomheten. Dette kan dermed være en ytterligere forklaring på nedgangen i det totale antall brukere og hjelpetilfeller vi finner i denne undersøkelsen.

3.2 Brukernes økonomiske situasjon

I registreringsskjemaene vi sendte til virksomhetene ba vi dem føre opp brukernes antatte inntektssikring. Virksomhetene driver varierende praksis med hensyn til hvor detaljerte data de registrerer om brukerne av sine hjelpetiltak. Det har derfor ikke vært mulig for alle virksomhetene å innhente 100 prosent valide data om brukernes økonomiske situasjon. Av den grunn er opplysningene i noen tilfeller først og fremst tuftet på en magefølelse hos de som har fylt ut registreringsskjemaene.

Tabell 3.3 Brukernes inntektssikring i oktober og desember 2005. (N=14)*

	Oktober 2005	Desember 2005
	Antall brukere innen- for hver kategori	Antall brukere innen- for hver kategori
Sosialhjelpsmottakere	3056	3330
Uføretrygdede	726	877
Alderspensjonister	127	415
Arbeidsledige	320	308
Lønnsarbeidere	33	52
Flyktninger/innvandrere med introstønad	205	79
Overgangsstønad	10	198
Ukjent inntektskilde/Annet	985	426
Totalt	5462	5685

* I analysen er inkludert virksomheter som har registrert slike opplysninger om brukeren i både oktober og desember 2005. Totalt 14 virksomheter

Om vi begynner med å se på brukernes økonomiske situasjon i oktober og desember 2005, finner vi at det store flertallet av de som mottar hjelp fra de frivillige, i tillegg mottar en eller annen offentlig ytelse. Hovedandelen av brukerne er sosialhjelpsmottakere. Dernest følger uføretrygdede.

Det er i stor grad den samme typen brukere i desember som i oktober 2005. Den største endringen ligger i at antall brukere øker innenfor alle kategorier, utenom gruppen flyktninger og innvandrere med introduksjonsstønad. For denne gruppen er det registrert en nedgang. Antallet med ukjent inntektskilde går også betraktelig ned. En mulig forklaring på dette kan være at virksomhetene har fått mer kunnskap om brukerne av tiltakene, og dermed har «flyttet» en del av brukerne fra kategorien «ukjent inntektskilde» til de andre kategoriene.

Ulike typer brukere i ulike byer?

Når vi sammenligner brukerne av tilbudene i de fire største byene og de andre noe mindre byene, finner vi at de er nokså like hva gjelder inntektssikring. Uavhengig av bosted tilhører om lag halvparten av brukerne kategorien sosialhjelpsmottakere, mens uføretrygdede utgjør den nest største gruppen brukere. Organisasjonene opplyser om at de ikke kjenner inntektskilden eller den økonomiske bakgrunnen til om lag hver femte bruker.

Tabell 3.4 Sammenligning av brukernes økonomiske inntektssikring i de fire største byene og de mindre byene som inngår i undersøkelsen i 2005

	De største byene (N=14)	De andre byene (N=11)	Alle byene under ett (N=25)
Sosialhjelpsmottakere	2908 (55%)	248 (48%)	3156 (54%)
Uføretrygdede	619 (12%)	117 (23%)	736 (13%)
Alderspensjonister	109 (2%)	23 (4%)	132 (2%)
Arbeidsledige	306 (6%)	17 (3%)	323 (5,5%)
Lønnsarbeidere	20 (0,4%)	16 (3%)	36 (0,6%)
Flyktninger/innvandrere med introstønad	205 (4%)	0	205 (3,5%)
Overgangsstønad	10 (0,2%)	2 (0,4%)	12 (0,2%)
Ukjent inntektskilde/Annet	1133 (21,3%)	97 (19%)	1230 (21%)
Totalt	5310 (100%)	520 (100%)	5830 (100%)
Antall virksomheter som har svart	11	7	18

Brukeres økonomiske situasjon i 2004 og 2005

Når vi sammenligner brukergruppenes økonomiske situasjon i oktober 2004 og oktober 2005, ser vi at det er registrert opplysninger om inntektssikring for en langt større andel brukere i 2005 enn i 2004. Dette skyldes mest sannsynlig at en stor del av virksomhetene deltar i undersøkelsen for andre gang, og dermed har fått bedre rutine for å fylle ut spørsmålene. Dette innebærer at de har fylt ut opplysninger om en større andel av brukerne sine. Det er mye som tyder på at endringen i antall brukere innenfor de ulike kategoriene for inntektssikring ikke kan leses som et uttrykk for faktisk endring. Et alternativt uttrykk for endringer i brukergruppenes inntektssikring vil derfor være den registrerte prosentandelen av brukere innenfor hver av gruppene for hvert av årene. Til tross for at det faktiske antallet det er registrert opplysninger for varierer veldig på de to tidspunktene, finner vi likevel at sosialhjelpsmottakere og uføretrygdede begge årene utgjør de største brukergruppene. På begge tidspunktene er godt og vel seks av ti brukere sosialhjelpsmottakere. I oktober 2004 var ingen brukere registrert med ukjent økonomisk bakgrunn, mens nesten 20 prosent av brukerne var registrert under denne kategorien i oktober 2005. Dette kan henge sammen med at en større andel av virksomhetene heller har registrert brukerne innunder denne kategorien enn å la være å svare.

Vi har valgt å utelate en presentasjon av antall personer som mottok hjelp til livsopphold og deres inntektsbakgrunn for desember måned i 2004 og 2005. Dette skyldes at tallene for desember 2004 var svært mangelfulle på dette punktet, fordi de fleste lederne i virksomhetene ifølge Gautun m.fl (2005) ikke hadde tid til å registrere brukerens økonomiske bakgrunn..

Tabell 3.5 Antall personer som mottok hjelp til livsopphold i oktober 2004 og 2005 etter hva slags inntektsbakgrunn de antas å ha*

	Oktober 2004 (N=10)	Oktober 2005 (N=10)
Sosialhjelpsmottakere	1115 (61,3%)	2808 (63%)
Uføretrygdede	397 (22%)	419 (9,4%)
Alderspensjonister	172 (9,5%)	89 (2%)
Arbeidsledige	2 (0,11%)	206 (4,6%)
Lønnsarbeidere	1 (0,05%)	0
Flyktninger/innvandrere med introstønad	0	5 (0,11%)
Overgangsstønad	90 (4,95%)	10 (0,22%)
Ukjent inntektskilde/Annet	40 (2,11%)	918 (20,5)
Totalt	1817 (100%)	4455 (100%)

* I analysen er inkludert virksomheter som har registrert disse opplysningene om brukerne både i oktober 2004 og oktober 2005

3.3 Brukernes problemsituasjon

En stor andel av brukerne av de frivilliges tilbud er tunge rusmisbrukere, med og uten psykiske lidelser. Flere av brukerne har også store økonomiske problemer, sliter med psykiske og somatiske problemer og ensomhet. Det totale antallet brukere som er registrert i de ulike problemkategoriene overgår det totale antall personer organisasjonene oppgir har fått hjelp i løpet av en gitt måned. Dette skyldes at en del personer er registrert med flere typer problemer. Uansett indikerer tallene at mellom 60 og 70 prosent av brukerne er tunge rusmisbrukere med eller uten psykiske lidelser og andre tilleggsp problemer. Andelen brukere med rusproblemer ligger nesten ti prosent lavere i desember enn i oktober. Godt og vel en tredjedel av brukerne er registrert med økonomiske, psykiske eller andre kjente og ukjente problemer, noen flere i desember enn i oktober. Dette tyder på at virksomhetene oppsøkes av noe andre typer brukere i desember måned. Et slikt funn finner støtte i kommentarer som informantene fra enkelte av virksomhetene har skrevet inn i registreringsskjemaet. Det antydes at desember er en spesiell måned, og at de da oppsøkes av flere brukere med andre typer problemer i tillegg til rus, gjerne fordi de mangler penger til julemat og julepresanger til barna sine eller annen familie. Gautun m.fl. (2005) gir uttrykk for det samme på grunnlag av samtaler med informanter fra et utvalg virksomheter.

Tabell 3.6 Brukernes problemsituasjon i oktober og desember 2005. (N=16)*

	Oktober 2005	Desember 2005
Tunge rusmisbrukere med og uten psykiske lidelser	72 %	64 %
Økonomiske, psykiske eller andre kjente og ukjente problemer	28 %	36 %
Til sammen	100 %	100 %

* I analysen er inkludert virksomheter som har registrert slike opplysninger om brukeren i både oktober og desember 2005. Totalt 16 virksomheter.

Har brukerne de samme typene problemer i alle byene?

Av tabell 3.7 ser vi at brukerne grovt sett fordeler seg nokså likt på ulike problemkategorier, uavhengig av hvilken by de hører til i. Andelen tunge rusmisbrukere med eller uten psykiske lidelser oppgis likevel å ligge omtrent ti prosent lavere i de «nye» byene som inngår i 2005-undersøkelsen, sammenlignet med de fire største byene. En forklaring på dette kan være at det er i de største byene tettheten av rusmisbrukere er høyest, og der de utgjør en størst andel av de trengende. Det kan dessuten tenkes at antallet virksomheter og mulighet for hjelp er mer begrenset i en storby enn i en noe mindre by, sett i forhold til antall trengende. Dermed vil en større andel av brukerne bestå av de som har størst behov for hjelp, de mest trengende, nemlig rusmisbrukere.

Tabell 3.7 Sammenligning av brukernes problemer i de fire største byene og de mindre byene som inngår i undersøkelsen i 2005, målt i oktober måned.

	De største byene (N=14)	De andre byene (N=11)	Alle byene under ett
Tunge rusmisbrukere med og uten psykiske lidelser	72 %	62 %	71 %
Økonomiske, psykiske eller andre kjente og ukjente problemer	28 %	38 %	29 %
Til sammen	100 %	100 %	100 %
Antall virksomheter som har svart	12	8	20

Brukeres problemsituasjon i 2004 og 2005

Vi har valgt å sammenligne de virksomhetene som har registrert brukernes problemsituasjon i oktober 2004 og oktober 2005. Vi gjør ingen sammenligning av desember måned i de to årene, ettersom det var kun fem virksomheter som hadde registrert svar på disse spørsmålene for denne måneden i både 2004 og 2005. Ser vi på brukernes problemsituasjon i oktober 2004 og oktober 2005, finner vi at det stort sett er den samme typen brukere som mottar hjelp på de to tidspunktene. Omlag tre fjerdedeler av brukerne utgjør tunge rusmisbrukere med og uten psykiske lidelser, mens en fjerdedel er registrert med økonomiske, psykiske eller andre kjente og ukjente problemer. Det er likevel oppsiktsvekkende mange færre registrerte brukere med de nevnte problemer i oktober 2004 enn i oktober 2005. Det er lite sannsynlig at dette skyldes en faktisk økning i antall brukere med nevnte typer problemer. Det er mer trolig at disse variasjonene henger sammen med at en eller flere virksomheter har vært «flinkere» til å registrere brukerne innenfor de ulike problemkategoriene i 2005 enn i 2004. Det fremgår nokså tydelig av antall brukere det er oppgitt problembakgrunn for i 2005 sammenlignet med 2004.

Tabell 3.8 Antall mottakere av hjelp til livsopphold fra organisasjonene i oktober 2004 og oktober 2005, etter problembakgrunn.

	Oktober 2004	Oktober 2005
Tunge rusmisbrukere med og uten psykiske lidelser	1066 (78%)	5195 (74%)
Økonomiske, psykiatriske eller andre kjente og ukjente problemer	297 (22%)	1823 (26%)
Til sammen	1363 (100%)	7018 (100%)
Antall virksomheter som har svart	9	9

3.4 Brukernes familiesituasjon

Virksomhetene mangler opplysninger om familiesituasjonen til en stor andel av brukerne. Ser vi på de brukerne det er oppgitt familiesituasjon for, er det som tabell 3.9 viser flest enslige blant brukerne av de frivilliges hjelpetilbud. Nesten 70 prosent av brukerne tilhører denne gruppen. De færreste av brukerne har barn. Enslige foreldre utgjorde henholdsvis 10 og 15 prosent av brukermassen i oktober og desember 2005. Brukere som lever i barnefamilier med to foreldre utgjorde en andel på tre prosent av brukerne i oktober og syv prosent i desember. Til tross for at brukere med barn utgjør et lite mindretall av brukerne, ser vi tendens til en økning i andel brukere med barn fra oktober til desember. Denne økningen er bekymringsfull sett i lys av at så mange som 60 000 norske barn lever i familier med inntekt under fattigdomsgrensen (Ytrehus 2004).⁸ Ifølge konstituert generalsekretær Johannes Heggeland i Kirkens Bymisjon i Oslo blir det dessuten stadig flere forsørgere med barn som har problemer med å få endene til å møtes (Klassekampen, 21.12.05). Dette problemet ble også understreket sommeren 2005, med store medieoppslag om at barn ble sett stående alene i matkø utenfor Jakobs kirke i Oslo (Østlands-sendingen, 11.08.2005).

Tabell 3.9 Brukernes familiesituasjon i oktober og desember 2005. (N=16)*

	Oktober 2005	Desember 2005
Brukere som lever i barnefamilier (m. to foreldre)	77 (3%)	280 (7%)
Enslige foreldre	237 (10%)	592 (15%)
Enslige	1513 (65%)	2616 (67%)
Samboende/gifte par	511 (22%)	418 (11%)
Totalt antall personer som det er oppgitt familiesituasjon for	2338 (100%)	3906 (100%)
Ukjent familiesituasjon	3446	2589

* I analysen er inkludert virksomheter som har registrert slike opplysninger om brukeren i både oktober og desember 2005. Totalt 16 virksomheter.

⁸ Fattigdomsgrensen er da definert som at barnet bor i et hushold med en samlet inntekt som ligger under 60 prosent av medianinntekten i den norske befolkningen.

Har brukerne samme familiesituasjon i alle byene?

Mønsteret er grovt sett det samme når det gjelder brukernes familiesituasjon, uavhengig av hvilken by brukerne hører hjemme i. Den største andelen brukere faller inn i kategorien «enslige», 63 prosent i de største byene, mot 72 prosent i de andre byene. Andelen enslige brukere i de mindre byene ligger med andre ord omtrent ti prosent over andelen enslige brukere i de fire største byene. Gruppen brukere som har barn, enten enslige foreldre eller foreldre i parforhold, utgjør dessuten en syv prosent poeng høyere andel av brukerne i de andre byene i forhold til i de fire største byene. Dette kan være med å underbygge poenget om at «de trengende» i de mindre byene, i større grad enn hva tilfellet er i de største byene, består av personer med andre problemer enn rusproblemer. Tettheten av rusmisbrukere er større i storbyene, noe som kan være en årsak til at de også utgjør en større andel av de trengende som oppsøker hjelpevirksomhetene. Det kan dessuten tenkes at antallet virksomheter som yter hjelp er mer begrenset i en storby enn i en mindre by, sett i forhold til antall trengende. Dermed vil en større andel av brukerne i de største byene bestå av de som har størst behov for hjelp og er mest trengende, nemlig rusmisbrukerne.

Tabell 3.10 Sammenligning av familiesituasjonen til brukerne i de fire største byene og de andre byene som inngår i undersøkelsen i 2005, målt i oktober.

	De største byene (N=14)	De andre byene (N=11)	Alle byene under ett (N=25)
Brukere som lever i barnefamilier (med to foreldre)	2 %	6 %	3 %
Enslige foreldre	9 %	12 %	10 %
Enslige	63 %	72 %	66 %
Samboende/gifte par	26 %	10 %	21 %
Totalt antall personer som det er oppgitt familiesituasjon for	100 %	100 %	100 %
Totalt antall virksomheter som har svart	11	8	19

Brukeres familiesituasjon i 2004 og 2005

Det er ingen dramatiske endringer når det gjelder familiesituasjonen til de som søker hjelp hos de frivillige fra 2004 til 2005 (tabell 3.11). Også her velger vi å legge vekt på de prosentvise fordelingene mellom ulike familiesituasjonskategorier heller enn å fokusere på endringer i absolutte tall fra 2004 til 2005. Dette skyldes den tidligere nevnte usikkerheten som er knyttet til registreringene av disse opplysningene. Ser vi på de relative fordelingene, viser tallene våre en tendens til en liten nedgang i andelen enslige som får hjelp, og en tilsvarende økning i andelen brukere med barn, særlig eneforsørgere, og brukere som lever i parforhold fra oktober 2004 til oktober 2005. En mulig forklaring på dette kan være at flere barnefamilier som har hatt dårlig økonomi over tid nå har fått det enda vanskeligere økonomisk. Dette finner støtte i Kirkens Bymisjons utsagn om at stadig flere barnefamilier sliter med å få endene til å møtes. Dette er imidlertid tendenser som det per i dag ikke finnes forskningsmessig belegg for. Barnefamilier kommer generelt godt ut i fattigdomsstudier, og de er også den familietyper som har hatt best velstandsutvikling de siste tiårene (se for eksempel Sandbæk 2004 og Sletten m.fl. 2004). Dersom tallene er et reelt uttrykk for at stadig flere barnefamilier har behov for denne typen hjelp, er det bekymringsfullt.

Tabell 3.11 Familiesituasjonen til personer som fikk hjelp til livsopphold fra virksomhetene i oktober 2004 og 2005. (N=9)*

	Oktober 2004	Oktober 2005
Brukere som lever i barnefamilier (med to foreldre)	22 (1%)	26 (2%)
Enslige foreldre	130 (9%)	150 (14%)
Enslige	1233 (78%)	745 (68%)
Samboende/gifte par	187 (12%)	167 (15%)
Totalt antall personer som det er oppgitt familiesituasjon for	1572 (100%)	1088 (100%)

* Her er det noe avvik mht hvilke virksomheter som er inkludert i analysen for oktober 2004 og oktober 2005.

3.5 Brukere med etnisk minoritetsbakgrunn

Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at det går et klart skille i inntektsnivå mellom etniske nordmenn og innvandrere, så vel som mellom vestlige og ikke-vestlige innvandrere. Ikke-vestlige minoriteter som har et arbeid, tjener gjennomgående dårligere enn vestlige arbeidstakere. Arbeidsledigheten er dessuten tre ganger så høy blant ikke-vestlige innvandrere som blant majoritetsbefolkningen. Etniske minoriteter er også overrepresentert blant det lille mindretallet som kan kalles fattige i dagens Norge (<http://www.ssb.no/emner/05/01/inntind/>).

Til tross for dette viste tall fra 2004-undersøkelsen at etniske minoriteter i liten grad benyttet seg av tilbudet fra de frivillige. Flere mulige forklaringer på dette ble drøftet, blant annet at innvandrere i mindre grad enn etniske nordmenn kjenner til de tilbudene som finnes, at de kan ha sperrer mot å søke hjelp fra kristne organisasjoner ettersom de gjerne er muslimer selv, at de heller velger å søke hjelp i egne nettverk enn hos frivillige organisasjoner, eller også at organisasjonene tar imot ikke-vestlige innvandrere på en annen måte enn etniske nordmenn (Gautun m.fl. 2005).

Tabell 3.12 Totalt antall brukere med innvandrerbakgrunn i oktober og desember 2004 og 2005. (N=12)

	Oktober		Desember	
	2004	2005	2004	2005
Antall brukere med innvandrerbakgrunn	247	786	276	675
Antall virksomheter som har minoritetsbrukere	8	5	8	9

Når vi sammenligner tallene fra 2004 med 2005, finner vi en betydelig økning i antall brukere med innvandrerbakgrunn i de større byene. Færre virksomheter oppgir å ha brukere med ikke-vestlig opprinnelse i oktober 2005 enn i 2004. Til gjengjeld har antallet brukere med innvandringsbakgrunn totalt sett økt i løpet av perioden, fra 247 til 786. Ifølge tallene i 2005-undersøkelsen har økningen i antall brukere med ikke-vestlig minoritetsbakgrunn vært størst i Oslo.

Det er imidlertid vanskelig å slå fast hvorvidt det faktisk har skjedd en reell økning i løpet av så kort tid, og vi må derfor være forsiktige i våre tolkninger av funnene. Datamaterialet er meget sårbart for små feil eller endringer i registreringsrutiner hos de ansvarlige i virksomhetene. Dersom én virksomhet for eksempel fører opplysninger om brukergruppene mer eller mindre nøyaktig enn året før, kan det endre bildet betraktelig. Det er små summer og få virksomheter involvert i beregningene. Samtidig er det en rekke andre mulige forklaringer på at antallet brukere med etnisk minoritetsbakgrunn kan tenkes å ha økt.

2004-undersøkelsen konkluderte for eksempel med at andelen brukere med minoritetsbakgrunn var svært liten (Gautun m.fl. 2005). I etterkant av undersøkelsen ble dette poenget slått stort opp i mediene. Det er mulig å tenke seg at denne medieomtalen i seg selv kan ha påvirket både organisasjonene og innvandrerne. Flere innvandrere kan gjennom dette ha blitt gjort oppmerksom på at de frivillige organisasjonene har et hjelpetilbud også for dem, noe som kan ha ført til økt bruk av tilbudet. Det kan også tenkes at organisasjonene selv har blitt mer oppmerksom på at en relativt stor gruppe av befolkningen⁹ muligens ikke føler seg velkomne, og har endret praksis og blitt mer aktive med hensyn til å hjelpe også disse.

På den annen side kan økningen være et reelt uttrykk for at stadig flere innvandrere faller utenfor i samfunnet, og at behovet for hjelp fra frivillig sektor er økende også innad i innvandrergruppene. Arbeidsledigheten blant enkelte innvandrergrupper er for eksempel svært høy, og synker ikke tilsvarende med resten av befolkningen (<http://www.ssb.no/emner/06/01/innvregsys/>).

Videre ble introduksjonsordningen innført som obligatorisk ordning fra og med første september 2004. Deltakere i programmet må klare seg på en inntekt tilsvarende to ganger grunnbeløpet i folketrygden (2G), altså 121 398 kroner i året før skatt.¹⁰ Oslo er den byen i Norge det er dyrest å bo og leve i. Evalueringer fra forsøk med introduksjonsordningen viste at en stor andel av deltakerne i introduksjonsprogram i Oslo hadde behov for supplerende sosialhjelp i tillegg til introduksjonsstøtten (Lund 2003). Når stadig flere nyankomne innvandrere har plikt til å delta i introduksjonsprogram, og dermed mindre tid å bruke på å tjene egne penger, vil også behovet for å søke annen hjelp kunne øke. Dette kan være en av flere mulige forklaringer på at økningen i antallet brukere med innvandrerbakgrunn er størst i Oslo.

⁹ Innvandrerandelen er større i storbyene enn i de mindre byene, og desidert størst i Oslo, hvor 22 prosent av befolkningen har innvandrerbakgrunn (<http://www.ssb.no/emner/06/01/innvregsys/>).

¹⁰ Summen er beregnet ut i fra Folketrygdens grunnbeløp per 1.mai 2005.

3.6 Oppsummering

I både 2004 og 2005 er antall personer som mottar hjelp fra de frivillige gjennomgående høyere i desember enn i oktober. Dette gjelder uavhengig av hvilken by det er snakk om. Virksomhetene sett under ett registrerer en liten nedgang i antall brukere fra 2004 til 2005. Det er imidlertid variasjon mellom byene, og nedgangen er særlig stor i Oslo.

Den typiske brukeren av organisasjonenes hjelpetilbud er en enslig, etnisk norsk, mannlig sosialhjelpsmottaker med rusproblemer, gjerne i kombinasjon med psykiske problemer. Bildet er nokså entydig i 2004 og 2005. Tallene kan imidlertid tyde på at brukergruppene i de mindre byene er noe mer sammensatt enn i de fire største byene. Andelen brukere med rusproblemer er noe lavere, og andelen brukere med barn noe høyere i de mindre byene enn i de større. Det er også en tendens til en vridning av brukernes sammensetning fra oktober til desember måned. I desember øker andelen brukere med barn, og andelen brukere med rusproblemer synker tilsvarende. Dette kan ha sammenheng med at de økte utgiftene i forbindelse med julefeiringen tvinger andre grupper med dårlig råd til å søke hjelp hos de frivillige. I tillegg øker andelen brukere med barn noe fra 2004 til 2005.

Antall registrerte brukere med etnisk minoritetsbakgrunn har også økt en del fra 2004 til 2005.

4 Kort om organisasjonene og hjelpetilbudet

De frivillige organisasjonene vi har undersøkt har det til felles at de yter hjelp til trengende. Det varierer imidlertid hvor omfattende hjelpetilbudet er, hvor mange personer som er ansatt i organisasjonene, hvor mange frivillige som er tilknyttet virksomhetene og i hvor stor grad virksomhetene mottar støtte fra det offentlige, næringslivet eller privatpersoner for å yte hjelp til fattige. I dette kapitlet vil vi se nærmere på de frivillige organisasjonene, driften av dem og hvor utstrakt hjelpetilbud de kan tilby.

4.1 Driften av det frivillige hjelpetilbudet

Det varierer fra virksomhet til virksomhet hvor mange ansatte de har i lønnet stilling, hvor mange ubetalte frivillige som er tilknyttet virksomhetene, og hvor mange timeverk det frivillige arbeidet utgjør i løpet av en måned. Tabell 4.1 gir en oversikt over virksomheter som har registrert opplysninger om antall medarbeidere i virksomhetene for både oktober og desember 2005. Tabellen viser hvor mange personer som arbeider i virksomhetene mot lønn, og hvor mange stillinger de lønnede medarbeiderne fordeler seg på. Den viser også antall ubetalte frivillige medarbeidere som er knyttet til virksomhetene, og hvor mange timer i gjennomsnitt de frivillige har arbeidet en gitt måned.

Tabell 4.1 Antall lønnede personer, hele stillinger, ubetalt frivillige og gjennomsnittlig antall timer de frivillige har jobbet i oktober og desember 2005. (N=20)

	Oktober 2005				Desember 2005			
	Sum	Maks	Min	Gj.snitt	Sum	Maks	Min	Gj.snitt
Antall lønnede personer	100	24	1	5	102	25	1	5
Antall hele lønnede stillinger	65	10	0,5	3,4	65	11	0,5	3,4
Antall ubetalt frivillige medarbeidere	439	78	1	22	561	75	1	28
Gjennomsnittlig antall timer hver av de frivillige har jobbet	102	66	2	19	229	36	3	12

Ifølge virksomhetenes registreringer er det flere ubetalte frivillige i desember enn i oktober 2005, og de legger i gjennomsnitt ned færre timer arbeid i desember enn i oktober. I gjennomsnitt jobbet hver av de frivillige 19 timer i oktober mot 12 timer i desember. Både antall lønnede personer og antall hele lønnede stillinger holdt seg så og si uforandret fra oktober til desember måned. I desember er det registrert 102 lønnede personer i virksomhetene mot 100 i oktober, fordelt på 65 hele stillinger begge måneder. At den registrerte frivillige innsatsen går ned fra oktober til desember kan på den ene siden tolkes som en dreining i retning av mindre frivillig innsats og mer betalt arbeid i de frivillige organisasjonene. På den annen side kan endringen skyldes unøyaktig registrering av antall frivillige på de to tidspunktene.

Tallene viser at det i gjennomsnitt jobber fem lønnede personer i organisasjonene, fordelt på mellom tre og fire hele stillinger. Variasjonen er imidlertid stor fra virksomhet til virksomhet. Én virksomhet har for eksempel 24 lønnede personer fordelt på ti stillinger, mens andre har én person ansatt i halv stilling. Antall frivillige som bidrar varierer fra 78 på det meste, til én andre steder.

Tabell 4.2 Sammenligning av antall lønnede personer, hele stillinger, ubetalt frivillige og gjennomsnittlig antall timer de frivillige har jobbet i oktober og desember 2004 og 2005. (N=12)

	Oktober		Desember	
	2004	2005	2004	2005
Antall lønnede personer	64	66	61	68
Antall hele lønnede stillinger	33	41	37	40
Antall ubetalt frivillige medarbeidere	191	278	318	343
Gjennomsnittlig antall timer hver av de frivillige har jobbet	32	18	14	14
De frivilliges innsats målt i heltidsstillinger*	40	33	29	32

* En heltidsstilling utgjør omtrent 38 timer per dag, tilsvarende omtrent 152 timer per måned. Vi har regnet ut hvor mye de frivilliges innsats utgjør i hele stillinger ved å multiplisere antall frivillige arbeidere med gjennomsnittlige antall timer som er nedlagt av de frivillige. Dette tallet er så dividert på 152 timer.

I tabell 4.2 er alle virksomhetene som har registrert opplysninger om de ansatte i både oktober og desember i 2004 og 2005 sett i sammenheng. Tallene fra både 2004 og 2005 viser at innsatsen fra de ubetalte frivillige målt i antall personer er langt høyere i desember enn i oktober. Samtidig ser vi av tallene at hver av de frivillige legger ned færre arbeidstimer i desember enn i oktober. Innsatsen fra både lønnet og ulønnet personell økte i omfang, eller holdt seg stabilt, fra oktober til desember. Antall ulønnede frivillige har videre økt betydelig fra 2004 til 2005, men hver av medarbeiderne jobber ikke mer enn før målt i gjennomsnittlige antall timer per

måned. Resultatene viser dessuten for begge årene at de ulønnede frivillige bidrar nesten like mye i tid som de lønnede medarbeiderne i virksomhetene. Antall lønnede personer tilknyttet virksomhetene holder seg mer stabilt for begge årene. Alt i alt har det skjedd få endringer når det gjelder antall timeverk som legges ned i virksomhetene fra 2004 til 2005.

4.2 Hvordan finansieres tilbudet?

Et viktig spørsmål i en undersøkelse av de frivillige organisasjonenes hjelpeinnsats er knyttet til hvem som finansierer hjelpen som ytes. Har for eksempel virksomhetene fått støtte fra næringslivet og/eller privatpersoner til mat og annet? Og i hvilken grad har det offentlige bidratt til å dekke utgiftene organisasjonene har i forbindelse med hjelpevirksomheten? Mat utgjør som nevnt den vanligste formen for hjelp som gis av de frivillige organisasjonene. Som vi ser av tabell 4.3 dekker de fleste virksomhetene utgiftene til dette selv. Et mindretall av dem får deler av denne hjelpen i støtte fra det offentlige. I oktober måned svarer to virksomheter at de får alle utgifter til mat dekket av det offentlige, mens to virksomheter får dekket 40 prosent av utgiftene til mat, én virksomhet får 35 prosent dekket og én virksomhet får 25 prosent. I desember er det ingen virksomheter som oppgir at de får alle utgiftene dekket av det offentlige. Én virksomhet oppgir å få hele 70 prosent av utgiftene dekket, én oppgir å få halvparten av utgiftene dekket, én får 35 prosent, én får 25 prosent, mens én får 0 prosent dekket av det offentlige. Langt de fleste virksomhetene står dermed selv for finansieringen av den hjelpen de gir.

Tabell 4.3 Andel av utgifter til mat organisasjonene oppgir at de finansierer selv i oktober og desember 2005. (N=25)

Andel av utgifter til mat organisasjonen finansierer selv	Oktober 2005	Desember 2005
0%	2	-
30%	-	1
50%	-	1
60%	2	-
65%	1	1
75%	1	1
98%	-	1
100%	13	12
Totalt svar	19	17

4.3 Er virksomhetenes finansieringssituasjon uendret fra 2004?

I spørreskjemaundersøkelsen fra 2004 har så få virksomheter besvart spørsmålet om hvilke aktører som har bidratt for å dekke virksomhetenes utgifter, at det ikke ga mening å lage en samlet oversikt over hvor mye hver bidragsyter bidro med. I 2004 ble imidlertid lederne i virksomhetene intervjuet, og hovedinntrykket fra disse intervjuene var at mye av det som deles ut i form av mat, klær, møbler og så videre, er gaver som virksomhetene ikke regner om til kroner og øre (Gautun m.fl. 2005). Det ble konkludert med at det var organisasjonenes egne innsamlede midler og gaver, og ikke offentlige midler, som finansierer det som gis til fattige i disse virksomhetene. Enkelte virksomheter fikk imidlertid noe driftsstøtte, slik at det offentlige kan sies å støtte virksomhetene indirekte gjennom å gjøre det mulig å overføre hjelp til fattige. Funnene fra 2004 stemmer dermed godt overens med hva vi finner i 2005.

4.4 De frivillige – betingelsesløse hjelpere?

Hjelp som ytes fra frivillig sektor er ikke en lovfestet rettighet. De frivillige organisasjonene er ikke bundet av det samme rigide lov- og regelverk som det offentlige, og kan følgelig tillate seg å være mer fleksible og skjønnsmessige i sine avgjørelser om hvem som skal hjelpes, og i hvilken grad. Dette kan bidra til å gjøre kontakten mellom bruker og hjelper tettere og mer personlig. Baksiden av medaljen er at det kan gi seg utslag i en skjevfordeling, og tilfeldighet, med hensyn til hvem som mottar hjelp og hvor mye hjelp de får. Dessuten kan de som mottar hjelp føle at de blir stående i en takknemlighetsgjeld til hjelperne, noe som kan føre til en skjev maktbalanse mellom hjelpere og brukere. I det offentlige hjelpeapparatet er kriteriene for å ha rett til støtte nokså strenge og regelbestemte. Det stilles også gjerne vilkår for å kunne motta en økonomisk ytelse. I hvilken grad stiller de frivillige krav eller betingelser til brukerne for å motta støtte til livsopphold?

Den kvalitative undersøkelsen fra 2004 viste at ingen av virksomhetene stilte noen betingelser for å gi måltider som frokost og middag, som vi har sett er den mest utbredte formen for hjelp til livsopphold (Gautun m.fl. 2005). I årets undersøkelse oppgir imidlertid Domkirken menighet i Kristiansand at de stiller visse krav ved utdeling av gavekort eller matpose til jul. Mottakerne må bo innenfor menighetens grenser og kunne dokumentere inntekter og utgifter, antall barn de har og eventuelle offentlige støtteordninger de mottar. Varmestuen i regi av Kirkens Bymisjon i Bergen

oppgir at de kun gir mat og en seng til personer innenfor målgruppen for tilbudet, altså kvinner med rus- og prostitusjonsproblematikk. En av Blå Kors-virksomhetene oppgir at de stenger ute personer som oppfører seg truende.

Flere av virksomhetene stiller dessuten visse betingelser til utdeling av økonomisk støtte. Frelsesarmeen har skjønnsmessige begrensninger knyttet til både omfang og hyppighet på hjelpen som gis. Økonomisk hjelp gis som regel maksimum én gang per måned. Enkelte virksomheter krever dessuten også inntektsdokumentasjon for å gi støtte til for eksempel transport eller husleie. Kirkens Bymisjon gir normalt ikke penger, men har, som vi har sett, gitt støtte i noen enkeltstående tilfeller til strøm, transport og andre regninger. For å motta hjelp må mottakerne være brukere av det tilbudet Kirkens Bymisjon har. Det generelle inntrykket er likevel at det jevnt over stilles få betingelser til den hjelpen som gis.

4.5 Alltid tilgjengelige?

Det varierer hvor mange dager i uken de ulike organisasjonene tilbyr hjelp til trenende. Én organisasjon holder åpent kun én dag i uken, mens to virksomheter har et tilbud hver eneste dag uken gjennom. I gjennomsnitt holder virksomhetene åpent tre dager i uken. Tretten av 22 virksomheter oppgir at de holder stengt i perioder i løpet av året. Seks av de 14 storbyvirksomhetene som inngår i undersøkelsen oppgir å holde stengt i perioder, mens hele syv av de åtte virksomhetene fra de mindre «nye» byene oppgir det samme. Det er dermed tegn som tyder på at tilgjengeligheten er særlig stor i de største byene. Tre av de fire Oslo-virksomhetene holder for eksempel åpent hele året. Særlig er juli en måned hvor flere virksomheter holder lukket. Ti av disse virksomhetene oppgir imidlertid at det finnes alternative navngitte tilbud til brukerne i perioden hvor de holder stengt. Ni av de ti virksomhetene henviser brukerne til andre frivillige organisasjoner som holder åpent i den aktuelle perioden, og to av disse henviser i tillegg til navngitte kommunale hjelpeinstitusjoner for rusmisbrukere. Kun én av virksomhetene som holder stengt i enkelte perioder henviser brukerne utelukkende til det offentlige hjelpeapparatet. Presset på de andre virksomhetene som holder åpent, og som det henvises til, vil utvilsomt øke i slike perioder, noe som nok kan gå utover det tilbudet som gis. Det er dessuten ikke sikkert at alle virksomhetene det henvises til faktisk holder åpent i de aktuelle periodene, og kan gi et tilbud som tilsvare brukernes behov. Likevel er det mye som tyder på at det i de fleste tilfeller finnes fungerende løsninger i ferier og helligdager hvor enkelte av virksomhetene holder stengt.

4.6 Oppsummering

De 25 virksomhetene som inngår i denne undersøkelsen varierer en god del i størrelse og omfang. Én av virksomhetene har for eksempel 24 personer på lønningslisten fordelt på ti stillinger, mens en annen virksomhet har én person ansatt i en halv stilling. Tallene fra både 2004 og 2005 viser at innsatsen fra de frivillige økte i omfang, målt i antall frivillige ulønnede medarbeidere fra oktober til desember måned. Tallene fra 2005-undersøkelsen viser at det blir stadig flere frivillige tilknyttet virksomhetene, men at de ikke legger ned flere arbeidstimer totalt. Den frivillige innsatsen ligger dessuten tett opptil antall årsverk som de lønnede arbeiderne la ned i både oktober og desember i 2004 og 2005. Antall lønnede stillinger og lønnede medarbeidere har i større grad holdt seg uendret.

Funnene fra både 2004 og 2005 viser at de fleste virksomhetene dekker det meste eller alle utgiftene knyttet til hjelpen de gir av sin egen lomme. Til tross for at de frivillige har færre rigide og formelle regelverk å forholde seg til når de skal avgjøre hvem som skal få hjelp og i hvilken grad hjelp skal gis, er det likevel ikke helt tilfeldig hvem som får hva og hvor mye. Det ligger en del skjønnsmessige begrensninger på den hjelpen som gis. Vanligvis gis for eksempel økonomisk hjelp maks én gang i måneden. Det overordnede bildet er imidlertid at det i liten grad er knyttet vilkår til den hjelpen som gis. Det er også lite som tyder på at personer som trenger hjelp blir gående helt uten tilbud i ferier og helligdager. Når virksomhetene holder stengt, finnes det i de fleste tilfeller alternative steder hvor de trengende kan gå for å få hjelp.

5 Konkluderende betraktninger

Vi har i denne rapporten sett nærmere på den hjelpen som ytes overfor fattige og trengende av frivillige organisasjoner i ni byer i Norge. Vi har undersøkt hva slags hjelp som gis, hvem som mottar hjelp og i hvilket omfang hjelp gis. Vi har dessuten sett nærmere på om de fire største byene i Norge skiller seg betydelig fra de mindre byene som inngår i undersøkelsen, med tanke på hjelpens innhold, mottakere av hjelp og hjelpens omfang. Et annet viktig mål med denne undersøkelsen har vært å si noe om eventuelle endringer i disse forholdene fra 2004 til 2005. I dette kapitlet vil vi oppsummere de viktigste funnene i denne undersøkelsen.

5.1 Få forskjeller mellom byene og få endringer fra 2004

Det generelle bildet som fremkommer gjennom denne undersøkelsen er at det er få forskjeller mellom de fire største byene og de noe mindre «nye» byene. Det har dessuten skjedd få endringer fra 2004 til 2005 når det gjelder hjelpens omfang, innhold og brukerne av tilbudene. Mat er hovedhjelpen som gis til de trengende. Nest etter mat følger klær og sko. Desember er den mest hektiske måneden for de frivillige hjelpevirksomhetene. Det er flere hjelpetilfeller, flere registrerte brukere og flere frivillige medarbeidere tilknyttet virksomhetene i desember enn i oktober. Til tross for dette legger hver av de frivillige medarbeiderne ned færre arbeidstimer i desember enn i oktober. De fleste virksomhetene dekker det meste av utgiftene knyttet til hjelpevirksomheten av egne ikke-offentlige inntekter. Hjelpen som gis er i stor grad betingelsesløs, og det er få formelle krav og retningslinjer knyttet til bruk av tjenestene. Enkelte virksomheter holder stengt i enkelte ferier og høytider. I slike tilfeller henvises brukerne til andre hjelpevirksomheter, enten frivillige eller i det offentlige hjelpeapparatet. Det er dermed lite som tyder på at personer som trenger hjelp blir gående helt uten tilbud i ferier og helligdager.

5.2 Liten nedgang i hjelpetilfeller og brukere

Fra 2004 til 2005 har antall registrerte hjelpetilfeller blitt noe redusert på de fleste områder (naturalytelser og økonomisk bistand) både for oktober og desember måned. Nedgangen i antall hjelpetilfeller følges dessuten av en mindre nedgang i antall brukere de to aktuelle månedene, alle virksomhetene sett under ett. Som vist i tabell 3.2 var det registrert 4369 brukere i oktober 2004, mot 3522 personer i oktober 2005. Nedgangen var enda tydeligere for desember, med 7311 registrerte brukere i 2004, mot 5170 i 2005. Ser vi på endringer innad i de ulike byene, finner vi at Bergen har registrert en økning i antall brukere, mens Stavanger og Trondheim har registrert en moderat nedgang i perioden. Det er Oslo som i hovedsak står for det meste av nedgangen, og det er særlig en av de tre Oslo-virksomhetene som har registrert en betydelig reduksjon i brukermassen. Som vi har vært inne på, finnes det flere mulige forklaringer på denne nedgangen i antall brukere og hjelpetilfeller. For det første førte Plata-aksjonen til at narkotikamiljøet i Oslo ble spredt til flere steder i byen. Dette førte til at brukerne ved en av hjelpevirksomhetene i Oslo ble betydelig redusert, fordi de valgte å oppsøke andre virksomheter. En annen forklaring kan være at barrierene for å søke hjelp stadig øker. En tredje mulighet kan være at behovet er mindre som en følge av generell velferdsøkning i Norge og av synkende arbeidsledighet. Vi har imidlertid liten tro på en slik hypotese, ettersom store deler av de brukergruppene det her er snakk om, befinner seg langt unna deltakelse i arbeidslivet. Dessuten har ikke velstands- og inntektsøkningen i samfunnet gjenspeilet seg i en økning i de offentlige trygdesatsene. Verken satsene for dagpenger, sosialhjelp eller uføretrygd har økt det siste året, og mottakere av slike støtteordninger har faktisk opplevd en nedgang i realinntekt det siste året. En fjerde forklaring kan være at hjelpevirksomhetene har endret praksis. Økt pågang av hjelpetrengende kan for eksempel føre til en innskrenking av tilbudet og strengere begrensninger i forhold til hvor fort hjelp kan gis og hvor mye hjelp hver person kan få. Dette vil kunne gjenspeile seg i en nedgang i antall brukere og antall hjelpetilfeller, som ikke nødvendigvis henger sammen med redusert behov for hjelpetjenester. Endringene kan selvsagt også skyldes tilfeldige svingninger fra et år til et annet. Vi har uansett foreløpig bare sammenlignbare tall for to år, noe som utgjør et for beskjedent materiale for å kunne si noe bastant om varige endringer over tid. Som vi har vært inne på flere steder i denne rapporten, er det dessuten grunn til å tro at en del av endringene kan tilskrives ulike registreringsrutiner hos ulike personer innad i virksomhetene, og også på tvers av de ulike virksomhetene.

5.3 Metodiske utfordringer

Denne undersøkelsen har stått overfor betydelige metodiske utfordringer. En grunn til det er at det for en del av virksomhetene er svært uvant å registrere den typen opplysninger, og på det detaljeringsnivået, vi etterspør i denne undersøkelsen. Vi har tatt telefonisk kontakt med en del av de virksomhetene hvor endringene i antall registrerte brukere og antall hjelpetilfeller fra 2004 til 2005 har vært særlig store. Samtalene har gitt oss et klart inntrykk av at mange av de registreringsansvarlige har basert sine innregistreringer på magefølelsen i mangel på eksakte tall. For mange av virksomhetene har det vært svært vanskelig å gi en slik detaljregistrering av så mange aspekter knyttet til hjelpevirksomheten og dens brukere. For de virksomhetene som har deltatt i undersøkelsen to ganger, kan rutinene for å registrere ha endret seg, og sannsynligvis bedret seg, betydelig fra det ene året til det andre. Dette innebærer at en del av de registrerte endringene vi finner fra 2004 til 2005 nok kan tilskrives endrede rutiner for å registrere opplysninger i registreringsskjemaet heller enn reelle endringer. Vi fant dessuten flere eksempler på at skjemaene har blitt fylt ut av ulike personer ved virksomhetene på de ulike tidspunktene. Dette har medført at de registreringsansvarlige har tenkt noe ulikt når de har rapportert inn opplysninger til Fami. I enkelte virksomheter som tilbyr ulike former for matutdeling, kan det for eksempel det ene året ha blitt registrert bare utdeling av matposer, mens det neste året er både matposer og servering i kafeen inkludert i registreringen. Slike avvik vil nødvendigvis medføre at tallene som fremkommer i statistikken må tolkes med varsomhet. Tilsynelatende endringer vil i mange tilfeller ikke være en direkte gjenspeiling av en faktisk endring, men heller være et utslag av ulike registreringsrutiner i ulike virksomheter, og innad i virksomhetene over tid. Det kan dessuten tenkes at rutinene har endret seg mer og mindre i ulike virksomheter i ulike byer. Vi er av den oppfatning at det vil være svært viktig å fortsette registreringene i fremtiden for å følge utviklingen. Dette vil nødvendigvis måtte innebære en revidering av registreringsskjemaene, noe som vil forenkle utfyllingen i forhold til dagens versjon, og derigjennom gjøre dataene mer valide og sammenlignbare.

5.4 Veien videre – forskningsbehov

Undersøkelsen peker på enkelte områder hvor det har inntruffet endringer over et meget kort tidsrom. Uansett hva som er årsakene til disse endringene er det svært interessante funn, som det vil være spennende å følge opp over tid. Denne rapporten inneholder analyser som baserer seg på sammenlignbare tall for to år. Dette utgjør et for beskjedent materiale for å kunne si noe bastant om utviklingstrender eller varige endringer. Det er for tidlig å slå fast om endringene vi har beskrevet er et uttrykk for noen utviklingstendens. Endringene kan på den ene siden skyldes en rekke årsaksforhold som er drøftet i denne rapporten. De kan på den annen side skyldes tilfeldige endringer, eller også ulike registreringsrutiner over de ulike måleperiodene, innad i én og samme virksomhet, så vel som mellom de ulike virksomhetene. Det er gode grunner til å tro at registreringsrutiner vil «sette seg» over tid, og at dataene som kan samles inn ved hjelp av vårt utarbeidede registreringsverktøy vil bli stadig bedre og mer presise. Dette understreker ytterligere behovet for å følge utviklingen de neste årene.

Vi vet etter hvert ganske mye om hva virksomhetene kan tilby og i hvilket omfang hjelpen tilbys. Gjennom kvalitative intervjuer med lederne av de frivillige virksomhetene i 2004 har vi etablert god kjennskap til de ansattes innsats og egen opplevelse av den jobben de utfører. I en videreføring av denne undersøkelsen ville det derfor vært spennende å gå mer i dybden på *brukerne* av de frivilliges hjelpetilbud. Vi har lite kunnskap om hvordan brukerne selv opplever å oppsøke og motta denne formen for hjelp. Opplever de for eksempel denne typen hjelp som et viktig supplement til hva de får av det offentlige hjelpeapparatet? Oppsøker de de frivillige virksomhetene fordi de ikke har mulighet til å dekke mat av egen lommebok, eller dekker tilbudene først og fremst et sosialt behov? Opplever det som stigmatiserende å oppsøke denne typen hjelp? Hvordan benytter brukerne de frivilliges tilbud? Har de valgt seg ut en «egen» virksomhet som de i all hovedsak forholder seg til, eller surfer de fra virksomhet til virksomhet?

Det hadde også vært spennende å se nærmere på hvordan medienes dekning av de frivilliges hjelpevirksomhet virker inn på bruken av tilbudene. Øker for eksempel bruken i perioder med mye medieoppslag? Synker bruken ved negativ omtale?

Sett i lys av de noe overraskende endringene vi har pekt på i denne undersøkelsen, vil en videreføring uansett måtte medføre en grundig gjennomgang av registrerings-skjemaet. Viktige tema i en slik gjennomgang blir hvilke spørsmål som skal videreføres, og hvordan vi kan sørge for at alle forstår spørsmålene på en entydig måte.

Litteratur

- Gautun, Heidi, Jon Anders Drøpping og Tone Fløtten, (2005), *Når nøden er størst. En analyse av frivillige organisasjoners hjelp og tilbud til fattige*. Fafo-rapport 476
- Lund, Monica (2003), *Kvalifisering for alle. Utfordringer ved obligatorisk introduksjonsprogram for nyankomne flyktninger*. Fafo-rapport 414
- Sandbæk, Mona, red. (2004), *Barns levekår. Hva betyr familiens inntekt?* NOVA Rapport 11/04
- Sletten, Mira Aaboen, Tone Fløtten og Anders Bakken (2004), «Vennskapets pris – fattigdom og sosial isolasjon i ungdomstida.» *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 4(2):55–76
- Ytrehus, Siri (2004), *Fattige barn i Norge. Hvem er de og hvor bor de?* Fafo-rapport 445

Medieoppslag

Aftenposten 21.02.05
Østlandssendingen 11.08.05
Dagsavisen 21.10.05
Klassekampen 21.12.05
NRK 22.12.05

URL

www.ssb.no
<http://www.ssb.no/emner/05/01/inntind/>
<http://www.ssb.no/emner/06/01/innvregsys/>
<http://www.rettighetssiden.no/index.php?mod=one&id=9839>
www.fami.no

Vedlegg

Organisasjon:	
Enhet (sted) og by:	
Deres kontaktperson for undersøkelsen:	
Telefonnr. kontaktperson:	

Innledning

For de fleste av spørsmålene i dette skjemaet er vi interessert i opplysninger for hele oktober måned, for eksempel hvor mange ganger dere har gitt en bestemt type hjelp eller hvor mange personer som har vært i kontakt med dere for å få hjelp. Vi håper dere for disse spørsmålene kan registrere dag for dag og summere og fylle inn i skjemaet ved utgangen av oktober.

DEL 1: REGISTRERING AV AKTIVITETER

Spørsmål 1 Vi vil gjerne vite hvor mange som har fått følgende former for hjelp i løpet av oktober. Vi er interessert i antall hjelpetilfeller totalt i løpet av måneden. Det betyr at dersom en og samme person for eksempel har vært hos dere og fått samme type hjelp fem ganger i løpet av måneden, regnes og registreres dette som fem hjelpetilfeller.

Vennligst noter totalt antall hjelpetilfeller i oktober i denne tabellen:

Mat	Økonomisk støtte	Ved	Klær/sko	Møbler	Fritids-utstyr	Annet

Spørsmål 2 Tabellen over angir antall hjelpetilfeller. Siden samme bruker kan motta hjelp flere ganger i løpet av måneden, ber vi dere også anslå omtrent hvor mange enkelpersoner totalt som har mottatt hjelp i løpet av måneden? Hvis dere vet at en person får hjelp som deles med flere, ber vi dere likevel bare registrere den personen som selv har vært hos dere og mottatt hjelp (en enslig mor med ett barn som kommer alene teller for eksempel 1, ikke 2).

personer

Spørsmål 3 Dersom dere har gitt økonomisk støtte (f.eks. i form av kontanter eller regningsbetaling), hva slags støtte dreier dette seg om? Vennligst noter antall hjelpetilfeller i oktober i denne tabellen:

Støtte til husleie	Strømregning	Medisin/legeutgifter	Transport	Andre regninger

Spørsmål 4 Tabellen over angir antall hjelpetilfeller. Kan du anslå omtrent hvor mange forskjellige personer totalt som direkte har mottatt økonomisk støtte i løpet av måneden?

personer

Spørsmål 5 På hvilke ukedager tilbyr din enhet/senter vanligvis støtte av de typene vi har nevnt i spm 1-4 ovenfor? (Vennligst sett kryss i tabellen under):

Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag

DEL 2: NÆRMERE OM ENHETENS/SENTERETS DRIFT

Nedenfor vil vi stille noen spørsmål om ulike sider knyttet til den praktiske driften av denne enheten/senteret.

Spørsmål 6 Er det perioder på året der enheten/senteret er helt eller delvis stengt (f.eks. pga. sommerferie e.l.)? Vennligst sett kryss i en rute og spesifiser periode dersom svaret er ja.

- a) ☐ Ja, vennligst spesifiser hvilken/hvilke periode/perioder enheten/senteret holder stengt _____
- b) ☐ Nei, vi holder åpent hele året

Spørsmål 7 Dersom du svarte ja på forrige spørsmål (spørsmål 6), vet du hvor de som vanligvis benytter seg av enheten/senterets tilbud henvender seg i de periodene dere holder stengt?

- a) ☐ Ja, de kan henvende seg til _____
- b) ☐ Nei _____

Spørsmål 8 Hvor mange personer har fått lønn for sitt arbeid hos dere i løpet av oktober?

☐☐☐☐ personer

Spørsmål 9 Hvor mange hele stillinger utgjør disse?

☐☐☐☐ hele stillinger

Spørsmål 10 Hvor mange ubetalt frivillige har hjulpet til hos dere i løpet av måneden?

☐☐☐☐ personer

Spørsmål 11 Hvor mange timer har hver av disse gjennomsnittlig jobbet i løpet av måneden?

☐☐☐☐ timer

Spørsmål 12 Stiller dere noen betingelser for å yte støtte til de som kontakter dere? Vi tenker for eksempel på betingelser som krav til dokumentasjon av inntekter/utgifter eller en øvre gren-

se på antall ganger en person kan motta støtte i løpet av en måned. Vennligst sett kryss i en rute.

- a) ☐ Ja, vennligst spesifiser _____
- b) ☐ Nei, vi gir som regel til alle _____
- c) ☐ Nei, vi gir bestandig til alle som ber om hjelp

DEL 3: NÆRMERE OM BRUKERNE

Nedenfor følger noen spørsmål om bakgrunnen til de personene som får hjelp hos dere.

Spørsmål 13 Hva slags inntektsbakgrunn hadde de personene som mottok hjelp fra dere i oktober? Vennligst oppgi totalt antall personer innenfor hver kategori. Dersom det ikke var noen personer i en bestemt kategori som fikk hjelp, ber vi dere skrive 0 i denne kategorien. Hvis dere mener at noen personer kan høre hjemme i flere kategorier, ber vi om at dere registrerer dem i den kategorien som utgjør hovedinntektskilden.

- a) ☐☐☐☐☐ Alderspensjonister
- b) ☐☐☐☐☐ Uføretrygdete
- c) ☐☐☐☐☐ Sosialhjelpsmottakere
- d) ☐☐☐☐☐ Personer på overgangsstønad for enslige forsørgere
- e) ☐☐☐☐☐ Arbeidsledige
- f) ☐☐☐☐☐ Lønnsarbeidere
- g) ☐☐☐☐☐ Introduksjonsstønad for nyankomne flyktninger/innvandrere
- h) ☐☐☐☐☐ Ingen kjent inntektskilde
- i) ☐☐☐☐☐ Ukjent bakgrunn
- j) ☐☐☐☐☐ Annet, evt spesifiser: _____

Spørsmål 14 Hva slags familiesituasjon hadde de personene som fikk hjelp fra dere i oktober? Vennligst oppgi totalt antall personer innenfor hver familietype. Dersom dere vet at det ikke var noen fra en gitt kategori, ber vi dere skrive 0 i denne kategorien.

- a) ☐☐☐☐☐ Barnefamilier (med to foreldre)
- b) ☐☐☐☐☐ Enslige foreldre
- c) ☐☐☐☐☐ Enslige
- d) ☐☐☐☐☐ Samboende/gifte par
- e) ☐☐☐☐☐ Ukjent familiebakgrunn

Spørsmål 15 Hvor mange av de personene som fikk hjelp fra dere i oktober hadde følgende problemer? Vennligst oppgi det totale antall personer for hele måneden.

- a) ☐☐☐☐☐ personer med tydelige rusmiddelmissbruksproblemer
- b) ☐☐☐☐☐ personer med tydelige psykiske lidelser
- c) ☐☐☐☐☐ personer med kombinasjon av psykiske lidelser og rusmiddelmissbruksproblemer
- d) ☐☐☐☐☐ personer med utelukkende økonomiske problemer
- e) ☐☐☐☐☐ personer med andre problemer (for eksempel ensomhet)
- f) ☐☐☐☐☐ personer med ukjente problemer

Spørsmål 16 Hvordan var kjønnsfordelingen blant de personene som fikk hjelp fra dere i oktober? Vennligst oppgi det totale antall personer for hele måneden.

- a) ☐☐☐☐☐ Kvinner
- b) ☐☐☐☐☐ Menn

Spørsmål 17 Hvor mange av de personene som fikk hjelp fra dere i oktober hadde innvandrerbakgrunn. Med innvandrerbakgrunn mener vi her personer dere antar er av ikke-vestlig opprinnelse. Vennligst oppgi totalt antall. Dersom det ikke var noen ber vi dere skrive 0:

personer

Spørsmål 18 Vennligst spesifiser antall hjelpetilfeller til personer med innvandrerbakgrunn i oktober i denne tabellen:

Mat	Økonomisk støtte	Ved	Klær/sko	Møbler	Fritids-utstyr	Annet

Spørsmål 19 Dersom dere i oktober har delt ut noen av følgende typer støtte, og har fått bistand til dette i form av gaver eller øremerkede midler fra forretninger eller privatpersoner, kan dere anslå verdien av disse ytelsene? Oppgi også omtrent hvor store utgifter organisasjonen selv hadde i oktober til de samme tiltakene. Vi tenker her på utgiftene knyttet til selve ytelsene, ikke arbeidskostnader. Vennligst oppgi beløp i kroner i denne tabellen:

	Mat	Økonomisk støtte	Ved	Klær/sko	Møbler	Fritids-utstyr	Annet
Forretninger/næringsliv/ Handelsstand							
Privatpersoner							
Organisasjonens Utgifter							

Spørsmål 20 Til slutt vil vi gjerne vite hvordan organisasjonens tilbud av mat, klær, økonomisk støtte, møbler osv er finansiert, nærmere bestemt hvor stor andel av de totale kostnadene som dekkes av organisasjonens egne midler og hvor stor andel som dekkes av overføringer fra det offentlige? Vennligst oppgi omtrentlig prosentandel i denne tabellen, også her for oktober måned:

	Mat	Økonomisk støtte	Ved	Klær/sko	Møbler	Fritids-utstyr	Annet
Egne midler (f.eks.innsamlede midler, gaver etc)							
Det offentlige (stat eller kommune)							
	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Hvis du/dere har noen kommentarer til skjemaet, tar vi gjerne i mot det. Skriv det her, eller ta kontakt med oss direkte: _____

Tusen takk for hjelpen!

Organisasjon:	
Enhet (sted) og by:	
Deres kontaktperson for undersøkelsen:	
Telefonnr. kontaktperson:	

Innledning

For de fleste av spørsmålene i dette skjemaet er vi interessert i opplysninger for hele desember måned, for eksempel hvor mange ganger dere har gitt en bestemt type hjelp eller hvor mange personer som har vært i kontakt med dere for å få hjelp. Vi håper dere for disse spørsmålene kan registrere dag for dag og summere og fylle inn i skjemaet ved utgangen av desember.

DEL 1: REGISTRERING AV AKTIVITETER

Spørsmål 1 Vi vil gjerne vite hvor mange som har fått følgende former for hjelp i løpet av desember. Vi er interessert i antall hjelpetilfeller totalt i løpet av måneden. Det betyr at dersom en og samme person for eksempel har vært hos dere og fått samme type hjelp fem ganger i løpet av måneden, regnes og registreres dette som fem hjelpetilfeller.

Vennligst noter totalt antall hjelpetilfeller i desember i denne tabellen:

Mat	Økonomisk støtte	Ved	Klær/sko	Møbler	Fritids-utstyr	Annet

Spørsmål 2 Tabellen over angir antall hjelpetilfeller. Siden samme bruker kan motta hjelp flere ganger i løpet av måneden, ber vi dere også anslå omtrent hvor mange enkelpersoner totalt som har mottatt hjelp i løpet av måneden? Hvis dere vet at en person får hjelp som deles med flere, ber vi dere likevel bare registrere den personen som selv har vært hos dere og mottatt hjelp (en enslig mor med ett barn som kommer alene teller for eksempel 1, ikke 2).

personer

Spørsmål 3 Dersom dere har gitt økonomisk støtte (f.eks. i form av kontanter eller regningsbetaling), hva slags støtte dreier dette seg om? Vennligst noter antall hjelpetilfeller i desember i denne tabellen:

Støtte til husleie	Strømregning	Medisin/legeutgifter	Transport	Andre regninger

Spørsmål 4 Tabellen over angir antall hjelpetilfeller. Kan du anslå omtrent hvor mange forskjellige personer totalt som direkte har mottatt økonomisk støtte i løpet av måneden?

personer

Spørsmål 5 På hvilke ukedager tilbyr din enhet/senter vanligvis støtte av de typene vi har nevnt i spm 1-4 ovenfor? (Vennligst sett kryss i tabellen under):

Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag

DEL 2: NÆRMERE OM ENHETENS/SENTERETS DRIFT

Nedenfor vil vi stille noen spørsmål om ulike sider knyttet til den praktiske driften av denne enheten/senteret.

Spørsmål 6 Hvor mange personer har fått lønn for sitt arbeid hos dere i løpet av desember?

☐☐☐☐ personer

Spørsmål 7 Hvor mange hele stillinger utgjør disse?

☐☐☐☐ hele stillinger

Spørsmål 8 Hvor mange ubetalt frivillige har hjulpet til hos dere i løpet av måneden?

☐☐☐☐ personer

Spørsmål 9 Hvor mange timer har hver av disse gjennomsnittlig jobbet i løpet av måneden?

☐☐☐☐ timer

Spørsmål 10 Stiller dere noen betingelser for å yte støtte til de som kontakter dere? Vi tenker for eksempel på betingelser som krav til dokumentasjon av inntekter/utgifter eller en øvre grense på antall ganger en person kan motta støtte i løpet av en måned. Vennligst sett kryss i en rute.

- a) ☐ Ja, vennligst spesifiser _____
- b) ☐ Nei, vi gir som regel til alle _____
- c) ☐ Nei, vi gir bestandig til alle som ber om hjelp _____

DEL 3: NÆRMERE OM BRUKERNE

Nedenfor følger noen spørsmål om bakgrunnen til de personene som får hjelp hos dere.

Spørsmål 11 Hva slags inntektsbakgrunn hadde de personene som mottok hjelp fra dere i desember? Vennligst oppgi totalt antall personer innenfor hver kategori. Dersom det ikke var noen personer i en bestemt kategori som fikk hjelp, ber vi dere skrive 0 i denne kategorien. Hvis dere mener at noen personer kan høre hjemme i flere kategorier, ber vi om at dere registrerer dem i den kategorien som utgjør hovedinntektskilden.

- a) ☐☐☐☐☐ Alderspensjonister
- b) ☐☐☐☐☐ Uføretrygdede
- c) ☐☐☐☐☐ Sosialhjelpsmottakere
- d) ☐☐☐☐☐ Personer på overgangsstønad for enslige forsørgere
- e) ☐☐☐☐☐ Arbeidsledige
- f) ☐☐☐☐☐ Lønnsarbeidere
- g) ☐☐☐☐☐ Introduksjonsstønad for nyankomne flyktninger/innvandrere
- i) ☐☐☐☐☐ Attføring/rehabilitering
- j) ☐☐☐☐☐ Ingen kjent inntektskilde
- k) ☐☐☐☐☐ Ukjent bakgrunn
- l) ☐☐☐☐☐ Annet, evt spesifiser: _____

Spørsmål 12 Hva slags familiesituasjon hadde de personene som fikk hjelp fra dere i desember? Vennligst oppgi totalt antall personer innenfor hver familietype. Dersom dere vet at det ikke var noen fra en gitt kategori, ber vi dere skrive 0 i denne kategorien.

- a) ☐☐☐☐☐ Barnefamilier (med to foreldre)
- b) ☐☐☐☐☐ Enslige foreldre
- c) ☐☐☐☐☐ Enslige
- d) ☐☐☐☐☐ Samboende/gifte par
- e) ☐☐☐☐☐ Ukjent familiebakgrunn

Spørsmål 13 Hvor mange av de personene som fikk hjelp fra dere i desember hadde følgende problemer? Vennligst oppgi det totale antall personer for hele måneden.

- a) ☐☐☐☐☐ personer med tydelige rusmiddelmisbruksproblemer
- b) ☐☐☐☐☐ personer med tydelige psykiske lidelser
- c) ☐☐☐☐☐ personer med kombinasjon av psykiske lidelser og rusmiddelmissbruksproblemer
- d) ☐☐☐☐☐ personer med utelukkende økonomiske problemer
- e) ☐☐☐☐☐ personer med andre problemer (for eksempel ensomhet)
- f) ☐☐☐☐☐ personer med ukjente problemer

Spørsmål 14 Hvordan var kjønnsfordelingen blant de personene som fikk hjelp fra dere i desember? vennligst oppgi det totale antall personer for hele måneden.

- a) ☐☐☐☐☐ Kvinner
- b) ☐☐☐☐☐ Menn

Spørsmål 15 Hvor mange av de personene som fikk hjelp fra dere i desember hadde innvandrerbakgrunn. Med innvandrerbakgrunn mener vi her personer dere antar er av ikke-vestlig opprinnelse. Vennligst oppgi totalt antall. Dersom det ikke var noen ber vi dere skrive 0:

personer

Spørsmål 16 Vennligst spesifiser antall hjelpetilfeller til personer med innvandrerbakgrunn i desember i denne tabellen:

Mat	Økonomisk støtte	Ved	Klær/sko	Møbler	Fritids-utstyr	Annet

Spørsmål 17 Har dere et inntrykk av at andre grupper av personer kommer til dere i jula? Hvis ja, hvilke grupper?

Spørsmål 18 Dersom dere i desember har delt ut noen av følgende typer støtte, og har fått bistand til dette i form av gaver eller øremerkede midler fra forretninger eller privatpersoner, kan dere anslå verdien av disse ytelsene? Oppgi også omtrent hvor store utgifter organisasjonen selv hadde i desember til de samme tiltakene. Vi tenker her på utgiftene knyttet til selve ytelsene, ikke arbeidskostnader. Vennligst oppgi beløp i kroner i denne tabellen:

	Mat	Økonomisk støtte	Ved	Klær/sko	Møbler	Fritids-utstyr	Annet
Forretninger/næringsliv/ Handelsstand							
Privatpersoner							
Organisasjonens Utgifter							

Spørsmål 19 Til slutt vil vi gjerne vite hvordan organisasjonens tilbud av mat, klær, økonomisk støtte, møbler osv er finansiert, nærmere bestemt hvor stor andel av de totale kostnadene som dekkes av organisasjonens egne midler og hvor stor andel som dekkes av overføringer fra det offentlige? Vennligst oppgi omtrentlig prosentandel i denne tabellen, også her for desember måned:

	Mat	Økonomisk støtte	Ved	Klær/sko	Møbler	Fritids-utstyr	Annet
Egne midler (f.eks.innsamlede midler, gaver etc)							

Det offentlige (stat eller kommune)							
	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Hvis du/dere har noen kommentarer til skjemaet, tar vi gjerne i mot det. Skriv det her, eller ta kontakt med oss direkte: _____

Tusen takk for hjelpen!

De frivillige og de fattige

I denne rapporten kartlegges frivillige organisasjoners innsats overfor fattige i ni norske byer i oktober og desember 2005. Vi ser her på hva slags hjelp som ytes av de frivillige organisasjonene i form av naturalytelser og økonomisk bistand. Videre ser vi på hvem som er mottakerne av den hjelpen som gis. Blikket rettes også mot kjennetegn ved de organisasjonene som tilbyr hjelp når det gjelder omfang, finansiering av tilbudet og tilgjengelighet. Kartleggingen er bygget over samme lest som Famis 2004-kartlegging, som resulterte i rapporten «Når nøden er størst» i 2005.

Senter for studier av fattigdom, sosialhjelp og sosial integrasjon (Fami) er et forskningssamarbeid mellom Fafo og NOVA. Senteret er tildelt miljøstøtte fra Norges forskningsråd ved Velferdsforskningsprogrammet for perioden 2003–2008. For mer informasjon, se www.fami.no.

Senter for studier av fattigdom, minstesikring og sosial integrasjon

Fami

N O V A

*Norsk institutt for forskning
om oppvekst, velferd og aldring*

